

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

Bakalářská práce

Jana Pietraszková

Zaměstnávání osob se sluchovým postižením v České republice

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem vypracovala bakalářskou práci samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala vedoucímu práce panu Mgr. BcA. Pavlu Kučerovi, Ph.D. za pomoc, podporu a vstřícné vedení při psaní této bakalářské práce. Poděkování patří také respondentům, kteří byli ochotni podílet se na dotazníkovém šetření. Za podporu děkuji také své rodině a kamarádům.

OBSAH

ÚVOD	6
TEORETICKÁ ČÁST	8
1 VSTUP DO PROBLEMATIKY SLUCHOVÉHO POSTIŽENÍ.....	8
1.1 Vymezení základních pojmů	8
1.2 Kategorie osob se sluchovým postižením.....	9
1.3 Klasifikace sluchových poruch a vad	9
1.3.1 Klasifikace dle velikosti sluchové ztráty	10
1.3.2 Klasifikace podle místa vzniku sluchové vady.....	10
1.3.3 Klasifikace dle doby vzniku sluchové vady	11
1.4 Komunikace osob se sluchovým postižením	11
1.4.1 Mluvená řeč	12
1.4.2 Odezírání	13
1.4.3 Čtení a psaní	14
1.4.4 Prstová abeceda	14
1.4.5 Znakovaná čeština	15
1.4.6 Znakový jazyk	15
2 VZDĚLÁVÁNÍ OSOB SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM.....	17
2.1 Legislativní vymezení.....	17
2.2 Raná péče a preprimární vzdělávání.....	18
2.3 Primární vzdělávání	19
2.4 Sekundární vzdělávání.....	19
2.5 Terciární vzdělávání	20
3 ZAMĚSTNÁVÁNÍ OSOB SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM.....	22
3.1 Historie zaměstnávání osob se sluchovým postižením.....	22
3.2 Legislativní vymezení.....	23
3.3 Možnosti pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením	24

3.4	Organizace poskytující podporu v zaměstnávání	26
EMPIRICKÁ ČÁST.....		27
4	ZAMĚSTNÁVÁNÍ OSOB SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM.....	27
4.1	Vymezení cíle a metodologie výzkumu.....	27
4.2	Průběh sběru dat.....	27
4.3	Charakteristika výzkumného vzorku	28
4.4	Analýza výsledků dotazníkového šetření	29
4.5	Interpretace výsledků výzkumu	43
4.6	Diskuze	48
ZÁVĚR		50
Seznam bibliografických citací.....		51
Legislativa		53
Seznam elektronických zdrojů		54
Seznam grafů		55
Seznam tabulek.....		56
Seznam příloh		57

ÚVOD

„Slepota odděluje člověka od věcí, hluchota od lidí“

-Helen Keller

Zaměstnání je důležitou součástí života každého z nás. Již od dětského věku dostáváme otázky typu „Čím chceš být až vyrosteš?“. Také celá vzdělávací soustava směřuje k našemu budoucímu profesnímu uplatnění. U osob se sluchovým postižením tomu není jinak. Všichni máme v životě vytyčené cíle, potřeby a sny. Osoby se sluchovým postižením jsou bohužel v oblasti vzdělávání a zaměstnávání znevýhodněny a nabídka je pro ně omezená.

Jako téma své bakalářské práce jsem si zvolila „Zaměstnávání osob se sluchovým postižením v České republice“. Důvodem mého výběru bylo to, že problematika sluchového postižení mě během mého studia zaujala nejvíce a ráda bych se jí věnovala i ve svém budoucím profesním životě.

Cílem mé bakalářské práce je analyzovat problematiku zaměstnávání osob se sluchovým postižením v České republice. Ráda bych zjistila, s jakými problémy se setkávají osoby se sluchovým postižením při hledání práce, jak náročný je celý proces a jaké mají možnosti pracovního uplatnění. Předmětem mého zájmu budou také komunikační systémy osob se sluchovým postižením na pracovišti, ve kterém se vyskytují i osoby bez sluchového postižení.

Bakalářská práce se dělí na teoretickou a empirickou část. Teoretická část má tři hlavní kapitoly, které se dále dělí do několika podkapitol. První kapitola se zaměřuje na vymezení sluchového postižení a definování pojmů, které s ním souvisí. Dále v první kapitole najdete kategorie osob se sluchovým postižením a klasifikaci samotných sluchových poruch a vad. Poslední část první kapitoly tvoří komunikace osob se sluchovým postižením. Druhá kapitola je věnována vzdělávání osob se sluchovým postižením. Na začátku je vymezeno legislativní ukotvení vzdělávání osob se sluchovým postižením v České republice. Poté se kapitola zabývá systémem vzdělávání v preprimárním, primárním, sekundárním a terciárním stupni. Třetí kapitolou teoretické části je zaměstnávání osob se sluchovým postižením, která obsahuje historii, legislativní vymezení zaměstnávání a možnosti pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením. Na konci kapitoly zmiňuji některé organizace, které poskytují osobám se sluchovým postižením podporu v profesním uplatnění. Čtvrtou a poslední kapitolu této bakalářské práce tvoří empirická část, která analyzuje zaměstnávání osob se sluchovým

postižením v České republice. Pomocí kvantitativního výzkumu pomocí dotazníkového šetření budou splněny stanovené cíle zodpovězeny výzkumné otázky.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VSTUP DO PROBLEMATIKY SLUCHOVÉHO POSTIŽENÍ

Sluch má v našem životě důležitou roli. V případě ztráty sluchu během života je újma relativně nižší než v případě ztráty zraku, nicméně se nejedná o snazší situaci. Lidé, kteří jsou od narození neslyšící nebo mají těžké sluchové postižení, mají na rozdíl od osob, které přišly o sluch během života, rozvinuté určité kompenzační schopnosti. Sluchový handicap výrazně ovlivňuje život osob se sluchovým postižením. Vytváří totiž bariéru v komunikaci se slyšící populací, deficit v orientačních schopnostech, psychickou zátěž, omezení sítě sociálních vztahů a také má negativní vliv na vývoj myšlení. (Slowík, 2007)

Jelikož sluch, jako jediný smysl, zůstává aktivní i ve spánku, plní také bezpečnostní funkci. V bdělém stavu pak kontroluje vjemy z okolí a dokáže vyvolat spontánní obranné nebo únikové reakce. Sluchově postižený člověk se tedy stává zranitelnějším. (tamtéž)

„Sluchové ústrojí je zároveň ústrojím rovnováhy a má zásadní vliv na tělesnou polohu a stabilitu těla. Tato skutečnost je velmi důležitá pro práci speciálního pedagogika v oblasti pedagogiky osob s vícečetným postižením, protože přímo souvisí například s rozvojem nácviku prostorové orientace a samotného pohybu.“ (Potměšil, 2003, s. 17)

1.1 Vymezení základních pojmů

V první řadě je potřeba vymežit pojem **Surdopedie** (z latinského surdus – hluchý a řeckého paidea – výchova), který definuje Suralová a Langer (2005a, s. 10) jako *„speciálněpedagogickou disciplínu, která se zabývá výchovou, vzděláváním a rozvojem osob se sluchovým postižením“*.

I když je dnes surdopedie samostatná disciplína speciální pedagogiky, až do roku 1983 tomu tak nebylo. Výchova a vzdělávání osob se sluchovým postižením byly součástí speciálněpedagogického oboru Logopedie, která se v této době zabývala nejen péčí o tyto osoby ale také budováním mluvené řeči a hledáním způsobů, kterými mohou osoby se sluchovým postižením vnímat mluvenou řeč (odezírání a zapojení zbytku sluchu). Důvodem rozdělení byl postupný vnitřní rozvoj obou disciplín, rozdílná metodika práce a také narůstající rozdílnost cílů těchto oborů. I přes rozdělení spolu Logopedie a Surdopedie nadále úzce souvisí. (Potměšil, 2003)

Potměšil (2003) a Horáková (2012) uvádí, že Surdopedie má multidisciplinární charakter a spolupracuje s dalšími obory, jako je filozofie, pedagogika, psychologie, sociologie, technické vědy (sluchová protetika), jazykověda (například fonetika), historie a medicína (například genetika, foniatrie nebo audiologie). Spolupracuje také s ostatními speciálněpedagogickými obory, jako je například Somatopedie, Logopedie nebo Tyflopédie.

Dle Langer (2013) a Potměšila (2003) je potřeba rozlišit termíny „**sluchová vada**“ a „**sluchové postižení**“. Termín sluchová vada označuje poškození sluchového analyzátoru nebo jeho funkci tak, že je negativně ovlivněno slyšení. „*Za sluchové postižení pak považujeme sociální důsledek takové ztráty sluchu, kterou již není možné kompenzovat technickými pomůckami, a která již tedy negativně ovlivňuje kvalitu života člověka.*“ (Langer, 2013, s. 8)

1.2 Kategorie osob se sluchovým postižením

Předmětem surdopedické péče jsou osoby se sluchovým postižením. Řadíme zde také osoby s dalším přidruženým postižením, jako například osoby hluchoslepé, osoby neslyšící s mentálním postižením nebo osoby neslyšící s poruchami autistického spektra. Označení **sluchově postižení** lze charakterizovat jako velmi různorodou skupinu osob, která je odlišována hlavně podle stupně a druhu sluchového postižení. „*Dalšími faktory jsou kvalita a kvantita sluchového postižení, věk, ve kterém k postižení došlo, mentální dispozice jedince a péče, která mu byla věnována, další přidružené postižení atd.*“ Termín sluchové postižení zahrnuje tyto kategorie:

- „*neslyšící, u nichž je slyšení poškozeno v takovém rozsahu, že ani s největším možným zesílením nemohou vnímat zvuky mluvené řeči,*
- *nedoslýchaví, u nichž je slyšení ztrátou sluchu omezeno jen částečně, lze je úspěšně kompenzovat elektroakustickými kompenzačními pomůckami,*
- *ohluchlí, u nichž ke ztrátě sluchu došlo v období dokončování vývoje řeči nebo po jeho ukončení,*
- *uživatelé kochleárního implantátu.*“ (Souralová, 2005b, s. 10; Horáková, 2012, s. 9-10)

1.3 Klasifikace sluchových poruch a vad

Autoři Souralová (2005b) a Langer (2013) se shodují, že klasifikace sluchových poruch a vad je v odborné literatuře nejčastěji uváděna podle velikosti sluchové ztráty, podle místa vzniku sluchové poruchy a podle doby vzniku sluchové vady (ve vztahu k řečovému vývoji).

1.3.1 Klasifikace dle velikosti sluchové ztráty

„Kvalita jednotlivých stupňů sluchové vady je vyjadřována v decibelech (dB). Hlasitost zvuků, které se vyskytují v prostředí člověka je vyjádřena stupnicí od 0 do 140 dB (např. šepot – 30 dB, tichý rozhovor – 40 dB, běžný hovor – 50-60 dB, diskotéka – 110 dB).“ (Souralová, Langer, 2005a, s. 11)

Langer (2013) uvádí, že jednou z nejznámějších je klasifikace dle Světové zdravotnické organizace (WHO) z roku 1980:

- 1) **normální sluch** (ztráta do 25 dB u dospělých, do 15 dB u dětí),
- 2) **lehká sluchová porucha** (ztráta 26-40 dB u dospělých, 16-40 dB u dětí),
- 3) **střední sluchová porucha** (ztráta 41-55 dB),
- 4) **středně těžká sluchová porucha** (ztráta 56-70 dB),
- 5) **těžká sluchová porucha** (ztráta 71-90 dB),
- 6) **úplná ztráta sluchu** – hluchota (ztráta nad 90 dB).

Pro porovnání uvádím také klasifikaci stupňů poruch sluchu zohledňující i funkční projevy jednotlivých poruch dle Světové zdravotnické organizace (WHO) z roku 2001 (Langer, 2014):

- 1) **lehká porucha** (ztráta 26-40 dB),
- 2) **střední porucha** (ztráta 41-60 dB),
- 3) **těžká porucha** (ztráta 61-80 dB),
- 4) **velmi těžká porucha včetně hluchoty** (ztráta 81 dB a více).

1.3.2 Klasifikace podle místa vzniku sluchové vady

Hložek (in Langer, 2013) uvádí, že dle místa patologického nálezu a místa vzniku sluchové poruchy rozlišujeme:

Periferní poruchy – dělíme na:

- **Převodní poruchy** – narušeno převádění mechanické energie ve vnějším nebo středním uchu. Není narušeno kostní vedení zvuku a zachováno zůstává také fungování kochley. Z tohoto důvodu nemůže převodní sluchová porucha zapříčinit úplnou ztrátu sluchu. U převodních poruch existuje možnost chirurgického zákroku, který může vést ke zmírnění, či úplnému odstranění poruchy.

- **Percepční vady** – mohou způsobovat úplnou hluchotu a jsou zapříčiněny narušením funkce Cortiho orgánu v hlemýždi nebo porušením drah ve sluchovém nervu. Percepční vady jsou většinou nevratné.
- **Smíšené poruchy** – mohou být kombinací převodních poruch a percepčních vad.

Centrální vady – tvoří složité vady v podkorovém a korovém systému sluchových drah. Tyto vady se manifestují velice rozmanitými symptomy.

1.3.3 Klasifikace dle doby vzniku sluchové vady

Langer (2013) z hlediska doby vzniku rozlišuje vady, které vznikly v prenatálním, perinatálním a postnatálním období života. Avšak ze speciálněpedagogického hlediska s ohledem na vývoj řeči a výběr komunikačního systému uvádí následující dělení:

- **Prelingvální sluchové vady** – vznik před ukončením základního vývoje řeči (mezi 4.-7. rokem věku). Pokud dojde ke ztrátě sluchu v období do 7 let věku, řečové schopnosti, které dítě doposud nabylo, se začnou postupně ztrácet. Z tohoto důvodu je důležitá včasná odborná intervence. Bez surdopedické a logopedické péče mohou tyto schopnosti zaniknout.
- **Postlingvální sluchové vady** – vznik po ukončení základního vývoje řeči. Jazykové a řečové schopnosti jsou dostatečně zafixovány. V tomto případě nedochází k vymizení jazykových a řečových schopností, protože jsou již dostatečně rozvinuty a mohou se také dále vyvíjet. „*V důsledku absence zpětné sluchové kontroly ovšem dochází k artikulačním a prozodickým změnám v mluveném projevu, které je možné minimalizovat včasným poskytnutím náležité a efektivní surdopedické a logopedické péče.*“ (Langer, 2013, s. 23-24)

1.4 Komunikace osob se sluchovým postižením

Z pohledu teorie komunikace můžeme komunikaci chápat jako vzájemné sociální působení mezi lidmi. V užším smyslu ji nazýváme jazykovým jednáním. Abychom mohli sociální interakci využívat pro přenos informací, potřebujeme určité komunikační kompetence, mezi které řadíme například schopnost používání daného jazyka v běžném životě. Komunikace probíhá pomocí řeči. Pro většinovou slyšící společnost je prostředkem pro komunikaci národní jazyk (u nás český jazyk), který se přenáší mluvenou nebo psanou formou. U osob se sluchovým postižením je to pak národní znakový jazyk (u nás český znakový jazyk). Z důvodu lingvistických specifik u osob se sluchovým postižením mohou nastat problémy v socializaci

do většinové společnosti, proto je důležitým cílem pedagogického působení umožnit jedinci se sluchovým postižením začlenění do společnosti v největší možné míře. (Langer, Suralová, 2006)

Jak již bylo výše uvedeno, osoby se sluchovým postižením tvoří velmi heterogenní skupinu a při volbě komunikačního systému také záleží na mnoha faktorech. Například osoba s nedoslýchavostí, která je případně uživatelem sluchadel nebo uživatel kochleárního implantátu bude pravděpodobně při interakci se slyšícím člověkem využívat komunikaci mluvenou řečí a odezírání. Oproti tomu pro osobu s těžkým sluchovým postižením bude přirozenější využívání znakového jazyka. S tím souvisí také to, že osoby se sluchovým postižením tvoří ve společnosti menšinu a z tohoto důvodu nastává problém s přizpůsobením se většině. V tomto smyslu se myslí hlavně nerespektování odlišné komunikační formy, ke kterému může docházet. (Horáková, 2012)

Podle zákona č. 423/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, mají osoby se sluchovým postižením právo svobodně si zvolit komunikační systém, který bude odpovídat jejich potřebám. Komunikační systémy uvedené v tomto zákoně jsou český znakový jazyk a komunikační systémy vycházející z českého jazyka (např. znakovaná čeština, prstová abeceda nebo odezírání). (zakonyprolidi.cz)

Suralová (2005c) uvádí, že v oblasti výchovy a vzdělávání osob se sluchovým postižením můžeme vymezit dva základní komunikační systémy. Prvním z nich je systém **audioorální**, do kterého řadíme mluvenou řeč většinové slyšící společnosti a odezírání. Druhým je **vizuálně-motorický systém**, mezi který řadíme znakový jazyk, znakovaný jazyk a prstové abecedy.

1.4.1 Mluvená řeč

„U osob se sluchovým postižením nacházíme narušení ve všech fázích řečové produkce (dýchání, fonace i artikulace) i v jednotlivých jazykových rovinách (lexikálně-sémantické, morfologicko-syntaktické, foneticko-fonologické a pragmatické rovině).“ (Langer, Suralová, 2006, s. 26) **Dýchání** je u osob se sluchovým postižením narušeno zejména z hlediska kvalitativního. Řečová produkce postrádá plynulost a současně je narušena také koordinace vdechu a výdechu. Tento problém je následkem náročné artikulace, kdy osoba se sluchovým postižením v tomto procesu přerušuje výdechy a v reakci na to doplňuje vdechy. Přerušování výdechu také většinou doprovází hlasité dýchání. U **fonace** závisí na stupni a typu sluchového postižení a také na době, ve které sluchové postižení vzniklo. Narušení tvorby hlasu nazýváme jako audiogenní dysfonii. Mezi její hlavní projevy řadíme kolísání výšky, síly a barvy hlasu,

jednotvárnost řečového projevu a v mnoha případech také hlasové poruchy. V případě **artikulace** u osob se sluchovým postižením nedochází ke spontánnímu vývoji, to znamená, že je zapotřebí dlouhodobé zapojení odborníků. I přes tuto péči je artikulace v případě sluchového postižení narušená, neobvyklá, obtížná a nepřirozená. Odezírání ani náhradní postupy vyvozování hlásek nenahradí mluvní zkušenost a zpětnou sluchovou kontrolu vlastního projevu. (Krahulcová, 2014)

Langer a Souralová (2006) uvádí, že osoby, které přišly o sluch postlingválně (osoby ohluchlé), tzn. po ukončení základního vývoje řeči, využívají získaných jazykových schopností a s vhodnou speciálněpedagogickou podporou a zajištěním vhodných podmínek jsou schopny komunikovat mluvenou řečí. Kvalita mluveného projevu je ovlivněná nejen nutnou logopedickou péčí, ale také stupněm dosažené komunikační kompetence, věkem a rychlostí ztráty sluchu. Dle Souralové (2005c) se u osob nedoslýchavých mohou vyskytnout problémy v oblasti artikulace některých hlásek v nesprávné intonaci či v dynamice řeči, kdy má jedinec například příliš tichý mluvní projev, který způsobuje nedostatečnou srozumitelnost řeči. Autorka dále konstatuje, že u osob s těžkým sluchovým postižením je vyvozování mluvního projevu složitější než u osob nedoslýchavých, a to z důvodu absence zpětné sluchové kontroly, kterou je nutno nahradit zrakem a hmatem. Tato absence se pak projevuje například nepřirozeností mluvního projevu nebo příliš hlasitým či tichým hlasem.

1.4.2 Odezírání

„Odezírání hlásek, mluvené řeči a metajazykových prostředků reprezentuje přijímání informací zrakem a chápání jejich obsahu na základě pohybů mluvidel, mimiky obličeje, gestikulace rukou a celkových postojů těla, situačních faktorů a kontextu obsahu mluveného.“
(Krahulcová, 2014, s. 221)

Odezírání (vizuální percepce řeči) s sebou nese spoustu předsudků a mýtů. Intaktní společnost se většinou domnívá, že každý neslyšící bude umět snadno odezírat. To však není pravdou. K tomu, abychom byli schopni odezírat, potřebujeme vlohy, které člověk buď má, nebo nemá. Teprve na základě těchto vrozených předpokladů můžeme budovat schopnost odezírat. Mýtem je také to, že osoba neslyšící má větší předpoklady a schopnosti k odezíráni než člověk slyšící. Má pouze větší motivaci k tomu, aby se o něho snažil. Pravdou není ani tvrzení, že se neslyšící děti naučí nová slova touto formou. Pokud to přirovnáme ke slyšící společnosti, také neočekáváme, že si budou rozumět lidé různých národností bez znalosti jazyka toho druhého. Proč v tom případě očekáváme, že neslyšící děti, které se teprve seznamují

s mluveným jazykem, budou schopny rozumět slovům, se kterými se nikdy nesetkaly? Dalším faktem je to, že pouhé zrakové vnímání nikdy nenahradí sluch, protože viditelných je pouze 30 až 40 % mluvené řeči, která navíc nemusí být úplně zřetelná. U osob nedoslýchavých je však odezírání příznivým doplňujícím prostředkem k porozumění mluvené řeči. (Strnadová, 2001)

Langer, Suralová (2006) a Strnadová (2001) definují vnější a vnitřní podmínky pro odezírání. **Vnější podmínky** můžeme částečně ovlivnit a patří mezi ně například vzdálenost mezi komunikačními partnery, osvětlení, tempo řeči, mimika obličeje či doprovázející gestikulace. Neznalost těchto podmínek může osobě se sluchovým postižením komplikovat či znemožňovat odezírání. Mezi **vnitřní podmínky** pak autoři řadí osobnostní rysy komunikačních partnerů, jako je například věk, slovní zásoba, zkušenosti, úroveň jazykové kompetence, schopnost soustředění a v neposlední řadě aktuální rozpoložení účastníků konverzace.

1.4.3 Čtení a psaní

„Osvojit si psanou podobu jazyka znamená naučit se rozumět psanému textu a získat dovednost vyjadřovat svoje myšlenky písemnou formou.“ (Krahulcová, 2014, s. 243) Vzhledem k tomu, že stavba věty a způsob fungování psané formy jazyka je jiná než u té mluvené, je pro osoby se sluchovým postižením náročné si tuto dovednost osvojit. Porozumění psané podoby jazyka vyžaduje větší míru soustředění a volních vlastností. Dalším faktorem je to, že mluvená řeč je doprovázena mimikou, gestikou, komunikační situací a psaná podoba jazyka je oproti ní mnohem abstraktnější. U čtení nastávají problémy s tvaroslovím, nedostatečnou slovní zásobou, skladbou věty či s neznalostí ustálených slovních spojení. (tamtéž)

1.4.4 Prstová abeceda

Prstová (daktylní) abeceda dle § 6 odstavce 3 zákona č. 423/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob *„využívá formalizovaných a ustálených postavení prstů a dlaně jedné ruky nebo prstů a dlaní obou rukou k zobrazování jednotlivých písmen české abecedy. Prstová abeceda je využívána zejména k odhláskování cizích slov, odborných termínů, případně dalších pojmů.“* (zakonyprolidi.cz)

Langer a Suralová (2006) řadí prstové abecedy mezi vizuálně-motorické komunikační systémy. Autoři dále uvádí, že se prstová abeceda dělí na **jednoruční** a **dvouruční** a její podoba se v různých státech liší. Předpokladem pro používání prstové abecedy je znalost mluvené a psané podoby jazyka, i když je složkou příslušného národního znakového jazyka.

Mezi výhody prstové abecedy patří to, že je lehce naučitelná, gramaticky přesná, není k ní potřeba žádných pomůcek a je rychlejší než psaná forma jazyka. Nevýhodou prstové abecedy je její pomalost, neucelenost a pomíjivost. Prstová abeceda také nedokáže nahradit plnohodnotné dorozumívání s většinou slyšící společností. (Krahulcová, 2014)

1.4.5 Znakovaná čeština

Zákon č. 423/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob uvádí, že znakovaná čeština je komunikační systém využívající gramatiku českého jazyka a zároveň znaky převzaté z českého znakového jazyka. Tato forma komunikace je doplněna hlasitou či bezhlasnou artikulací. (zakonyprolidi.cz)

Jak uvádí Langer a Suralová (2006), znakovaná čeština je uměle vytvořený systém slyšícími lidmi. Tento systém vznikl z důvodu lepšího dorozumívání mezi osobami slyšícími a osobami se sluchovým postižením, které využívají znakový jazyk. Pro slyšící společnost je naučení znakované češtiny jednodušší než naučení českého znakového jazyka. Důvodem je shodná gramatika a větná skladba jako u českého jazyka.

Horáková (2012) uvádí, že tento komunikační systém využívají hlavně osoby nedoslýchavé či ohluchlé, kterým vyhovuje odezírání a znakovanou češtinu využívají pouze jako doplnění mluvené řeči. Pro osoby prelingválně neslyšící není tento systém vyhovující z důvodu nedostatečné znalosti českého jazyka.

1.4.6 Znakový jazyk

„Český znakový jazyk je základní, přirozený a plnohodnotný komunikační systém těch neslyšících osob, které si jej samy považují za hlavní formu své komunikace. Je tvořený specifickými vizuálně pohybovými prostředky, tj. tvary rukou, jejich postavením a pohyby, mimikou, pozicemi hlavy a horní části trupu. Český znakový jazyk má základní atributy jazyka, tj. znakovost, systémovost, dvojí členění, produktivnost, svébytnost, a historický rozměr, a je ustálen po stránce lexikální i gramatické“ (§ 4 odstavec 1 až 2 zákona č. 423/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob). (zakonyprolidi.cz)

Jak uvádí Langer a Suralová (2006), že český znakový jazyk funguje s vlastní gramatikou a slovní (znakovou) zásobou, tudíž není závislý na českém jazyce. Znakový jazyk se skládá ze tří druhů výrazových prostředků komunikace. Prvním typem jsou **verbálně-nevokální** prostředky, mezi které řadíme jednotlivé znaky, které tvoří pohyby a pozice rukou, pohyby obličeje a těla. Druhým typem jsou **neverbálně-nevokální** prostředky, které tvoří

gestika a mimika. Jako třetí typ autoři uvádí **neverbálně-vokální** prostředky zahrnující mluvené a orální složky, které doprovází komunikaci pomocí znakového jazyka.

Zatímco u mluvených jazyků je nejmenší významovou složkou slovo, u znakových jazyků je to znak. Znaky se skládají z **manuálních a nemanuálních složek**. Do manuální složky znaků řadíme místo v prostoru, ve kterém probíhá artikulace znaků, tvary a pozice rukou a prstů, orientace dlaní a prováděný pohyb. Nemanuální složkou je mimika obličeje, pozice a pohyby hlavy, pohyby trupu a orální složky jazyka. (tamtéž)

2 VZDĚLÁVÁNÍ OSOB SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM

Ludíková (2010) uvádí, že je důležité pohlížet na systém vzdělávání a zaměstnávání osob se zdravotním postižením současně, protože dosažené vzdělání ovlivňuje budoucí profesní uplatnění. Právě z důvodu vzájemného ovlivňování se budu v první řadě zabývat vzděláváním dětí, žáků a studentů se sluchovým postižením a v další kapitole jejich zaměstnáváním. Pro komplexnost informací je v následující kapitole zmíněna také raná péče, preprimární a primární vzdělávání. Pro budoucí profesní uplatnění je však důležitá hlavně volba sekundárního a terciárního vzdělávání.

2.1 Legislativní vymezení

Oblast vzdělávání v České republice spadá pod zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Dle § 2 odstavce 1 školského zákona *„je vzdělávání založené na zásadách rovného přístupu každého státního občana České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie ke vzdělávání bez jakékoli diskriminace z důvodu rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, víry a náboženství, národnosti, etnického nebo sociálního původu, majetku, rodu a zdravotního stavu nebo jiného postavení občana.“*

Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami vymezuje zákon č. 561/2004 Sb., § 16 o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů nadaných, který v odstavci 1 uvádí, že *„dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta.“*

Dle vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných se podpůrná opatření poskytují v pěti stupních. Stupně jsou určeny podle organizační, pedagogické a finanční náročnosti. V prvním stupni podpůrná opatření představují minimální úpravy organizace výuky, hodnocení žáka a úpravu metod vzdělávání. V dalších stupních to je například využívání individuálního vzdělávacího plánu, poskytnutí kompenzačních pomůcek, speciálních učebnic a učebních pomůcek, možnost využití asistenta pedagoga, úprava prostřední a pracovního místa, zajištění možnosti využívat zvoleného

komunikačního systému u žáků se sluchovým postižením a zajištění využívání nástrojů alternativní a augmentativní komunikace.

Poskytování podpůrných opatření u žáků, jejichž komunikačním systémem není mluvená řeč upravuje § 6 vyhlášky č. 27/2016 Sb. U těchto žáků škola zajišťuje edukaci v tom komunikačním systému, který žák preferuje. U žáků vzdělávaných v českém znakovém jazyce škola poskytuje zároveň vzdělávání v psané podobě jazyka. V § 7 této vyhlášky je uvedeno, že „pokud žák upřednostňuje při komunikaci český znakový jazyk a je-li vzděláván ve škole, třídě či studijní skupině, kde český znakový jazyk není komunikačním systémem všech účastníků vzdělávacího procesu, poskytuje mu škola vzdělávání s využitím tlumočnicka českého znakového jazyka.“ Vyhláška v § 8 uvádí, že pokud žák se sluchovým postižením upřednostňuje komunikaci pomocí mluveného českého jazyka, je mu poskytnut přepisovatel, který převádí mluvenou řeč do její písemné podoby. (zakonyprolidi.cz)

2.2 Raná péče a preprimární vzdělávání

Preprimární vzdělávání u nás zajišťují **střediska rané péče, speciálněpedagogická centra a mateřské školy**, které poskytují včasnou intervenci a odbornou pomoc pro děti se sluchovým postižením a jejich blízké. (Langer, 2013)

V České republice v současné době působí jediná instituce poskytující **služby rané péče**, kterou je **Centrum pro dětský sluch Tamtam, o. p. s.** Tato služba je vykonávána dle § 54 zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách, dle kterého patří mezi služby sociální prevence. Posláním této služby je podpora rodin s dítětem se sluchovým postižením od 0 do 7 let. Cílem je naučit rodiče komunikovat s dítětem tak, aby byly naplňovány jeho potřeby a podporován celkový vývoj a také aby se rodina orientovala v situacích, které souvisí s narozením, péčí a výchovou dítěte se sluchovým postižením. Služba rané péče je poskytovaná terénní formou a má dvě pobočky – v Praze (zajišťující ranou péči pro Čechy) a v Olomouci (zajišťující ranou péči pro Moravu a Slezsko). (tamtam.cz)

Speciálněpedagogická centra (SPC) jsou zřizována u škol pro osoby se sluchovým postižením a jejich úkolem je na základě diagnostiky zvolit vhodnou metodu, která podpoří rozvoj komunikačních schopností dítěte/žáka se sluchovým postižením. K činnostem SPC patří také například depistáž dětí se sluchovým postižením, poradenství pro rodiny nebo výchovně-vzdělávací péče o děti se sluchovým postižením. (Souralová, 2005b)

Mateřské školy pro děti se sluchovým postižením jsou také zřizovány u základních škol pro žáky se sluchovým postižením a mají za úkol poskytnout dítěti vhodné prostředky pro překonání komunikační bariéry, která je způsobena jeho sluchovým postižením. (Horáková, 2012)

2.3 Primární vzdělávání

Primární stupeň vzdělávání zajišťují **základní školy** pro sluchově postižené, na kterých trvá povinná školní docházka klasických devět let, ale většinou je prodloužena o přípravný (nultý) ročník. Žáci jsou zde vzděláváni podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. V současné době funguje na území České republiky 13 základních škol pro děti se sluchovým postižením (3 v Praze, Liberec, Hradec Králové, Plzeň, České Budějovice, Olomouc, Valašské Meziříčí, Brno, Ostrava-Poruba, Ivančice a Kyjov). (Langer, 2013)

2.4 Sekundární vzdělávání

Dospívání je v životě každého člověka důležitým obdobím, ve kterém si začíná vybírat své budoucí profesní uplatnění. Je to proces, během kterého probíhá hodnocení vlastních předpokladů a schopností. Jedním z hlavních cílů profesní přípravy osob se sluchovým postižením je zajištění jejich dostatečné kvalifikovanosti a komunikačních schopností. (Horáková, 2012)

Po ukončení povinné školní docházky studenti pokračují v sekundárním vzdělávání na **střední škole** pro sluchově postižené. Studovat mohou na praktických školách¹, středních odborných učilištích, středních odborných školách a gymnáziích. „*Nejčastějšími učebními obory jsou například strojní mechanik, malíř – lakýrník, krejčí, dámská krejčová, truhlář, kuchař, cukrář, elektrikář, zahradník, zámečnick, klempíř nebo čalouník.*“ (Horáková, 2012, s. 84)

Střední vzdělání ukončené maturitou je možné získat na (Langer, 2013):

- Střední odborné škole pro sluchově postižené Holečkova (Praha – Smíchov) v oborech Hotelnictví, Podnikání a Gastronomie.
- Střední odborné škola pro sluchově postižené Výmolova (Praha – Radlice), studijní obor Asistent zubního technika

---

¹ Pozn.: V současné době se dle legislativy změnilo označení „praktická škola“ na „škola zřízená dle § 16, odstavce 9 školského zákona“.

- Střední škole Gellnerka Brno v oboru Informační technologie
- Střední škole pro sluchově postižené ve Valašském Meziříčí v oborech Počítačové systémy a aplikovaná elektrotechnika, Zahradnictví a nástavbové studium oboru Mechanik elektrotechnik
- Střední škole v Hradci Králové v oborech Předškolní a mimoškolní pedagogika a Reprodukční grafik pro média. Nástavbové studium je možné v oboru Podnikání a Nábytkářská a dřevařská výroba.
- Gymnázium a střední odborné škole pro sluchově postižené (Praha, Ječná ulice), kde je možné získat maturitu na čtyřletém gymnáziu nebo v oboru Informační služby.

2.5 Terciární vzdělávání

„Vysoké školy jsou nejvyšším článkem vzdělávací soustavy, který realizuje tzv. terciární vzdělávání. Vysoké školy jsou centra vzdělávání, nezávislého poznávání a tvůrčí lidské činnosti, která hrají významnou roli ve vědeckém, ekonomickém, sociálním a kulturním rozvoji celé společnosti a země. Vysoké školy uchovávají a rozšiřují úroveň lidského poznání, umožňují lidem rozvoj jejich znalostí, formují myšlení, pomáhají rozvíjet lidskou společnost a spolupráci mezi státy.“ (Michalík, Škurek, 2014, s. 28)

Dle Michalíka a Škurka (2014) je vysokoškolské vzdělání důležitým předpokladem pro úspěšné uplatnění na trhu práce i ve společnosti. Absolvování vysoké školy s sebou nese také možné vyšší platové ohodnocení. Pro osobu se zdravotním postižením či znevýhodněním má studium na vysoké škole velký význam z hlediska možnosti „vyrovnávání příležitostí“ a odstraňování diskriminace. V minulosti studovalo na vysokých školách pouze malé procento studentů se zdravotním postižením. Až od roku 1990 se začal tento počet zvyšovat. Hlavním důvodem je postupná změna vztahu intaktní společnosti k osobám se zdravotním postižením či znevýhodněním. Velký význam při socializaci osob se zdravotním postižením má také získání co nejvyššího možného stupně vzdělání a integrace osob se zdravotním postižením do škol běžného typu.

Langer (2013), Horáková (2012) a Suralová (2005b) uvádí, že osoby se sluchovým postižením mají v současné době možnost studovat ve dvou oborech, které jsou určeny primárně jim. Prvním z nich je bakalářský a navazující magisterský obor Čeština v komunikaci neslyšících na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Druhým je bakalářský a navazující magisterský obor Výchovná dramatika Neslyšících na Janáčkově akademii múzických umění v Brně.

Vysoké školy se v posledních letech snaží umožnit studium na vysoké škole studentům se sluchovým postižením v integrované formě. Studenti se sluchovým postižením na vysoké škole formují velmi heterogenní skupinu lidí, která má svá specifika. Hlavní odlišnosti spočívají ve velikosti sluchové ztráty a v preferenci různých druhů komunikačních systémů. Pro dostačující orientaci během studia je důležitá dostatečná znalost českého jazyka, a to hlavně v psané formě. Pro dosažení lepších studijních podmínek jsou pro studenty se specifickými potřebami na vysokých školách České republiky zřizována speciální poradenská a servisní centra. Konkrétně pro studenty se sluchovým postižením poskytují například tlumočnické a asistenční služby, přepisování přednášek nebo zapůjčování technických pomůcek. (Horáková, 2012; Langer, 2013)

Některá vysokoškolská a servisní centra na vysokých školách v České (ap3sp.cz):

- Univerzita Karlova – Centrum Carolina
- Univerzita Palackého v Olomouci – Centrum podpory studentů se specifickými potřebami (původní název bylo Centrum pomoci handicapovaným)
- České vysoké učení technické v Praze – ELSA-Středisko pro podporu studentů se specifickými potřebami
- Masarykova univerzita – Teiresiás-Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky
- Ostravská univerzita – Pyramida – centrum podpory studentů se specifickými potřebami
- Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně – Centrum pro studenty se specifickými potřebami
- Univerzita Hradec Králové – Augustin

3 ZAMĚSTNÁVÁNÍ OSOB SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM

Práce má v životě každého z nás důležité postavení a patří k základním lidským potřebám. Osoby s postižením mají stejné touhy a potřeby jako lidé bez postižení – mezilidský kontakt, touha po nalezení svého místa ve společnosti či touha po užitečnosti. Bez ohledu na přítomnost postižení je uplatnění na trhu práce charakteristickým znakem dospělého života a nezávislosti člověka. Schopnosti a možnosti, které intaktní společnosti umožňují uplatnění na trhu práce jsou u osob se sluchovým postižením určitým způsobem omezeny a nesou s sebou řadu problémů. (Kozáková, 2010; Horáková, 2012)

Vlastní uvědomění, společenský status a ekonomickou a sociální nezávislost určuje druh vykonávané práce i výše platu. Uplatnění na trhu práce člověku přináší větší sebevědomí, kontrolu nad svým životem, sociální respekt, umožňuje větší míru socializace a rozšiřování vlastních zájmů a dovedností. Osoba se zdravotním postižením se může uplatnit jak na běžném trhu práce, tak na pracovištích přímo určených pro osoby se zdravotním postižením. (Kozáková, 2010)

„Za hlavní příčiny obtížného uplatnění osob se zdravotním postižením na trhu práce lze obecně považovat nižší úroveň vzdělání, nezájem zaměstnavatelů a jejich omezenou informovanost.“ (Skákalová, 2016, s. 102)

3.1 Historie zaměstnávání osob se sluchovým postižením

Při ohlédnutí do minulosti Suralová (2005b) popisuje život osob se sluchovým postižením (v té době označovaných za hluchoněmé) jako toulání po světě se zvonem zavěšeným kolem krku, kterým na sebe upozorňovali a žebrali. Ve vyspělých zemích se tento jev začal vytrácet v polovině 18. století. I přes to byla žebrota jejich jedinou možností uplatnění ve společnosti. V období před 2. světovou válkou bylo pracovní uplatnění osob se sluchovým postižením výhradně v oblastech manuální práce. Zaměstnávání žen bylo ještě problémovější než u mužů a jejich plat byl velmi nízký. Uplatnit se mohly například v krajkářství, vázání květin nebo vázání koberců. *„V pozdějších letech byli osoby se sluchovým postižením zaměstnávány především ve strojírenství, potravinářském, masném, leteckém, automobilovém, obuvnickém průmyslu, ve smaltovnách, porcelánkách, pivovarech a výrobnách drobného spotřebního zboží. Daleko méně se uplatňovali v zemědělství a v těžkém průmyslu.“* (tamtéž, s. 45)

Jak bylo zmíněno v předchozí kapitole, v současnosti mohou osoby se sluchovým postižením získat vzdělání v sekundárním i v terciárním stupni. Stále jsou však možnosti jejich

uplatnění na trhu práce limitovány sluchovou vadou a úrovní jejich komunikačních kompetencí. (tamtéž)

3.2 Legislativní vymezení

Listina základních práv a svobod v článku 26 odstavci 1 uvádí, že „každý má právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu“. Dále dle článku 26 odstavce 3 má také „každý právo získávat prostředky pro své životní potřeby prací. Občany, kteří toto právo nemohou bez své viny vykonávat, stát v přiměřeném rozsahu hmotně zajišťuje.“ Článek 28 Listiny zajišťuje „právo zaměstnanců na spravedlivou odměnu za práci a na uspokojivé pracovní podmínky“. V případě osob se zdravotním postižením článek 29 odstavec 1 zabezpečuje „právo na zvýšenou ochranu zdraví při práci a na zvláštní pracovní podmínky“. Dle článku 29 odstavce 2 mají „osoby zdravotně postižené právo na zvláštní ochranu v pracovních vztazích a na pomoc při přípravě k povolání“. (psp.cz)

Zaměstnáváním osob se zdravotním postižením se věnuje třetí část **zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti**. Tento zákon stejně jako Listina základních práv a svobod zajišťuje osobám se zdravotním postižením zvýšenou ochranu na trhu práce. Tento zákon vymezuje v § 67-84 opatření pro osoby se zdravotním postižením v pracovním procesu (podrobnější informace viz kapitola 3.3):

- právo na pracovní rehabilitaci (§ 69-74),
  - příprava pro zaměstnání včetně rekvalifikačních kurzů (§ 71-74),
  - zřizování pracovních míst pro osoby se zdravotním postižením (§ 75),
  - povinný podíl zaměstnanců se zdravotním postižením v pracovním poměru (§ 81).
- (zakonyprolidi.cz)

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce vymezuje vztahy mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem (pracovněprávní vztahy). Ve vztahu k osobám se zdravotním postižením zajišťuje na náklady zaměstnavatele například úpravu pracoviště a potřebná školení. (zakonyprolidi.cz)

Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon) zajišťuje rovnoprávné podmínky a zacházení se všemi osobami. (zakonyprolidi.cz)

Vládní výbor pro osoby se zdravotním postižením je „stálým koordinačním, iniciativním a poradním orgánem vlády České republiky pro problematiku podpory občanů se zdravotním

postižením. Výbor se zabývá problémy, které nemůže samostatně vyřešit jediný resort. Jeho cílem je pomáhat při vytváření rovnoprávných příležitostí pro občany se zdravotním postižením ve všech oblastech života společnosti. Prostřednictvím svých zástupců ve Výboru se na jeho činnosti podílejí sami lidé se zdravotním postižením.“ Tento vládní výbor vypracovává plány pro zajištění rovnoprávných podmínek pro osoby se zdravotním postižením. Aktuálně platným je **Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2015-2020**. (vlada.cz)

3.3 Možnosti pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením

Největší překážkou při zaměstnávání osob se sluchovým postižením je nedostatečná komunikační kompetence, obavy ze strany zaměstnavatele a někdy také nedostatečná úroveň vzdělání. Ve většině případů jsou osoby se sluchovým postižením zaměstnávány v manuálních a řemeslných činnostech. Právě z důvodu náročnosti hledání práce je důležitá vytrvalost a cílevědomost osoby se sluchovým postižením a také podpora rodiny a blízkého okolí. (Souralová, 2005b; Slowík, 2007)

„Sociální a ekonomická charakteristika osob se sluchovým postižením je svázána se závažností jejich sluchového postižení. Čím viditelněji se důsledky sluchové vady manifestují, tím obtížněji lze uspět v konkurenci na trhu práce.“ (Langer, Souralová, 2006, s. 40) Autoři dále uvádějí, že osoby nedoslýchavé jsou při hledání práce úspěšnější než osoby prelingválně neslyšící, a to z důvodu schopnosti komunikovat v jazyce většinové intaktní společnosti. U osob postlingválně ohluhlých záleží na typu vykonávané práce před vznikem sluchové poruchy.

Jak již bylo uvedeno v kapitole 3.2, možnosti pracovního uplatnění osob se zdravotním postižením definuje třetí část zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Kozáková (2010) uvádí, že se osoba se zdravotním postižením může uplatnit i na volném trhu práce. V jiném případě zákon o zaměstnanosti vymezuje formy podpory pro osoby se zdravotním postižením:

Podporované zaměstnávání

„Podporované zaměstnávání je pružný systém podpory člověka s postižením na jeho cestě k zaměstnání v integrovaném prostředí. Podpora je poskytována jak jedinci s postižením, tak jeho zaměstnavateli. Velkým přínosem tohoto podpůrného systému je nejen zácvik a podpora samotného pracovníka, ale především optimální koordinace zájmů, potřeb, schopností, dovedností a vloh pracovníka s potencionálními požadavky zaměstnavatele.“ (Kozáková, 2010,

s. 124-125) Autorka dále uvádí, že pracovní program spočívá v tom, že se osoba se zdravotním postižením zacvičuje přímo na pracovišti. V rámci podporovaného zaměstnávání probíhá také nácvik sociálních dovedností vedoucích k úspěšnému začlenění do pracovního kolektivu.

Zákon č. 435/2004 Sb., označuje v § 69 podporované zaměstnávání jako „pracovní rehabilitaci“ a definuje jí jako „*souvislou činnost zaměřenou na získání a udržení vhodného zaměstnání osoby se zdravotním postižením. Zahrnuje zejména poradenskou činnost zaměřenou na volbu povolání, volbu zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti, teoretickou a praktickou přípravu pro zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost, zprostředkování, udržení a změnu zaměstnání, změnu povolání a vytváření vhodných podmínek pro výkon zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti.*“ (zakonyprolidi.cz)

Teoretická a praktická příprava pro zaměstnání

Dle § 72 odstavce 1 zákona č. 435/2004 Sb., je „*příprava k práci je cílená činnost směřující k zapracování osoby se zdravotním postižením na vhodné pracovní místo a k získání znalostí, dovedností a návyků nutných pro výkon zvoleného zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti. Tato příprava trvá nejdéle 24 měsíců*“. Tato příprava probíhá přímo na pracovištích, na pracovních místech pro osoby se zdravotním postižením nebo ve vzdělávacích zařízeních. Pro osoby se zdravotním postižením mohou být dle § 74 tohoto zákona zajišťovány v rámci přípravy pro zaměstnání specializované rekvalifikační kurzy. (zakonyprolidi.cz)

Pracovní místo zřízené pro osobu se zdravotním postižením

„*Pracovním místem zřízeným pro osobu se zdravotním postižením se rozumí pracovní místo, které zaměstnavatel zřídil pro osobu se zdravotním postižením na základě písemné dohody uzavřené s Úřadem práce.*“ (§ 75 odstavec 1 zákona č. 435/2004 Sb.) Zákon dále uvádí, že zaměstnavatel obdrží za zřízení takového pracovního místa příspěvek od Úřadu práce a pracovní místo musí být danou osobou obsazené na dobu tří let. (zakonyprolidi.cz)

Povinný podíl zaměstnanců se zdravotním postižením v pracovním poměru

Dle § 81 zákona č. 435/2004 Sb., jsou zaměstnavatelé s více než 25 zaměstnanci povinni zaměstnávat 4 % osob se zdravotním postižením z celkového počtu zaměstnanců. Pokud tak neučiní, mají povinnost odvodu do státního rozpočtu či odebrání výrobků a služeb od osob se zdravotním postižením. (zakonyprolidi.cz)

3.4 Organizace poskytující podporu v zaměstnávání

Organizace **Tichý svět, o. p. s.** vznikla v roce 2006 v reakci na stav zaměstnanosti a pracovní uplatnění občanů se sluchovým postižením v České republice. Původní název organizace byl Agentura Profesního Poradenství pro Neslyšící, o. s. (APPN, o. s.) (Horáková, 2012). V současné době působí v deseti krajích České republiky a jejich hlavním posláním je pomoc při začleňování osob se sluchovým postižením do společnosti. Poskytuje tlumočnické služby, sociální rehabilitaci a odborné sociální poradenství. Organizace vede osoby se sluchovým postižením k samostatnosti a kromě dalších služeb poskytuje také podporu v pracovní oblasti (například pomoc se sestavením životopisu, příprava na přijímací pohovor a výběrové řízení). (tichysvet.cz)

Česká unie neslyšících, z. ú. je nezisková organizace, která vznikla v roce 1990. Dle zákona č. 108/2006 Sb., O sociálních službách poskytuje tlumočnické a sociálně aktivizační služby. Pobočky České unie neslyšících se nachází v Praze, Brně, Ostravě, Liberci, Kroměříži a ve Zlíně. (cun.cz)

Oblastní unie neslyšících Olomouc je nestátní nezisková organizace poskytující sociální služby pro osoby se sluchovým postižením. Organizace poskytuje dle zákona č. 108/2006 Sb., tlumočnické služby, sociálně aktivizační služby, sociální rehabilitaci a odborné sociální poradenství. Oblastní unie neslyšících Olomouc provozuje také kavárnu s neslyšící obsluhou. (ounol.cz)

Svaz neslyšících a nedoslýchavých osob v ČR, z. s. je neziskové občanské sdružení s celorepublikovou působností. Svaz poskytuje zdravotní, sociální a pracovní rehabilitaci, poradenství, rekvalifikaci a tlumočnické služby pro osoby se sluchovým postižením. (snncr.cz)

Unie neslyšících Brno, z.s. je nestátní a nezávislá organizace, jejímž posláním je pomáhat všem osobám se sluchovým postižením bez rozdílu. Organizace poskytuje sociální, poradenské a komunikační služby, které vedou k nezávislému životu. (unieneslyšícíchbrno.cz)

Českomoravská jednota neslyšících je nestátní nezisková organizace sjednocující osoby se sluchovým postižením. Organizace provozuje například poradenské a sociální služby pro osoby se sluchovým postižením, zvyšuje jejich průběžnost a asistuje jim při vyhledávání pracovních příležitostí. (cmjn.cz)

EMPIRICKÁ ČÁST

4 ZAMĚSTNÁVÁNÍ OSOB SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM

V této části bakalářské práce se budu zabývat problematikou zaměstnávání osob se sluchovým postižením v České republice, představením výsledků jednotlivých položek v dotazníku a zodpovězením výzkumných otázek, určených v následující podkapitole.

4.1 Vymezení cíle a metodologie výzkumu

Hlavním cílem mé bakalářské práce je analyzovat problematiku zaměstnávání osob se sluchovým postižením v České republice. Mezi **parciální cíle** patří určení náročnosti hledání práce, zjištění způsobů vyhledávání volných pracovních míst, druhů vykonávaných povolání a preferované komunikační systémy využívané na pracovišti.

Pro splnění cílů byly stanoveny čtyři výzkumné otázky:

- **Výzkumná otázka č.1:** Jak náročné je hledání práce pro osoby se sluchovým postižením s vazbou na stupeň jejich sluchového postižení?
- **Výzkumná otázka č.2:** Jakým způsobem vyhledávají osoby se sluchovým postižením volná pracovní místa?
- **Výzkumná otázka č.3:** Jaké povolání vykonávají osoby se sluchovým postižením s vazbou na stupeň jejich sluchového postižení?
- **Výzkumná otázka č.4:** Jakým způsobem komunikují osoby s různým stupněm sluchového postižení na pracovišti?

Pro tuto bakalářskou práci jsem zvolila kvantitativní výzkumné šetření pomocí výzkumné metody dotazníku (plné znění viz příloha č.1). „*Dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně.*“ (Chráska, 2016, s. 158) Sestavený dotazník se skládá z 23 položek, přičemž uzavřených položek bylo 10, polouzavřených 7, otevřené byly 3 položky a 3 byly formou škálových položek v bodech od 1 do 5.

4.2 Průběh sběru dat

Dotazník byl vytvořen pomocí internetové stránky survio.com. Šířen byl elektronicky v průběhu měsíce května a června roku 2020. Pro získání respondentů jsem emailem oslovila pracovníky organizací (Oblastní unie neslyšících Olomouc, Svaz neslyšících a nedoslýchavých

osob, Českou unií neslyšících, Unií neslyšících Brno, Agentura pro neslyšící APPN, a další), které jsem požádala o rozeslání dotazníku mezi klienty. Dále jsem dotazník umístila na sociální síť (facebook a instagram). Prostřednictvím těchto sítí jsem také oslovila osoby, které se zabývají problematikou sluchového postižení nebo jsou sami osobami se sluchovým postižením. Počet oslovených respondentů nelze přesně stanovit. Celkový počet respondentů v tomto výzkumném šetření je 43.

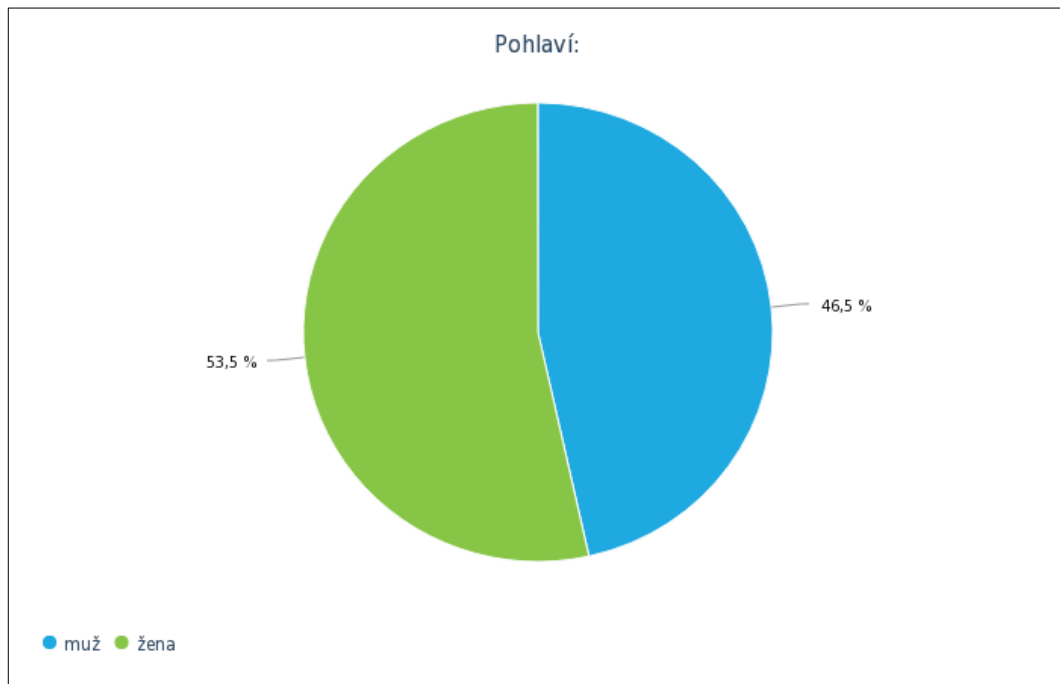
4.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Na vyplnění dotazníku se podílelo celkem 43 respondentů z čehož 23 tvořily ženy (53,5 %) a 20 respondentů byli muži (46,5 %). Nejvyšší počet respondentů (14) byl ve věkové kategorii do 25 let, což tvoří 32,6 % z celkového počtu respondentů. Ve věku 26-35 let bylo 12 respondentů (27,9 %), stejný počet respondentů (12) bylo ve věku 36-50 let (27,9 %). Věkovou kategorii 51-65 let zastoupili 2 respondenti (4,7 %) a nad 66 let s podílem 7 % byli respondenti 3.

Výzkumu se mohly zúčastnit osoby po celém území České republiky, nicméně největší část tvořili respondenti z Olomouckého kraje s celkovým počtem 14 (32,6 %). Druhé největší zastoupení měl Moravskoslezský kraj s počtem 9 (20,9 %). 5 respondentů (11,6 %) pracuje na území Jihomoravského kraje a stejný počet respondentů pracuje na území Zlínského kraje. V Praze pracují 4 respondenti (9,3 %), Plzeňský kraj zastoupili 2 respondenti (4,7 %), Pardubický 1 (2,3 %), Středočeský 1 (2,3 %), kraj Vysočina 1 (2,3 %) a Královehradecký kraj taktéž 1 (2,3 %).

4.4 Analýza výsledků dotazníkového šetření

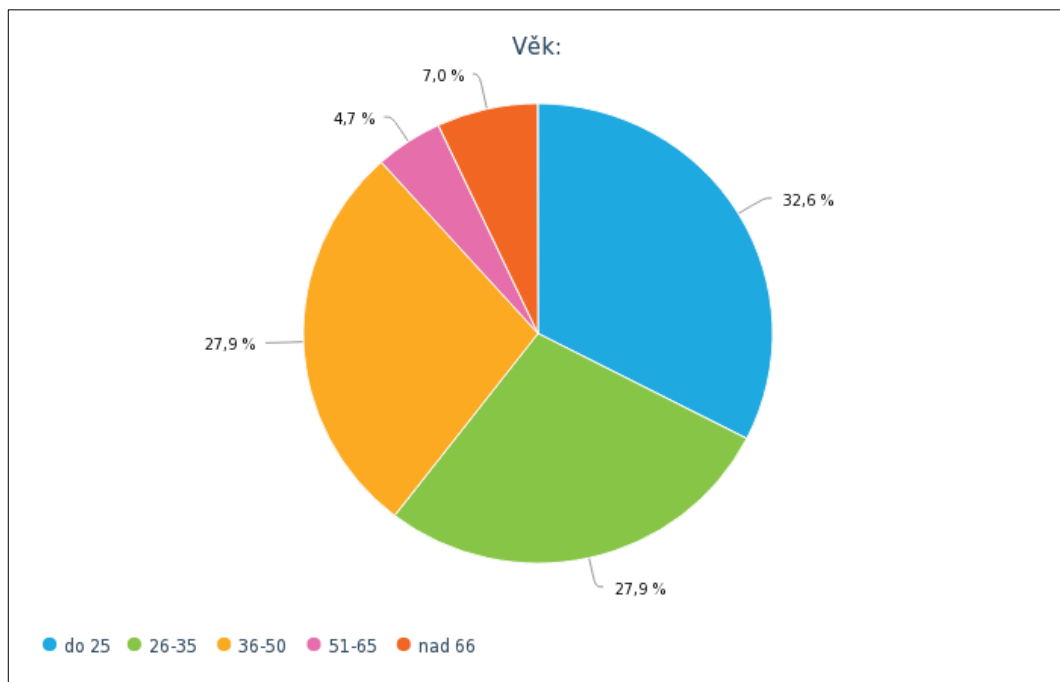
Položka č. 1: Pohlaví

Graf č. 1: Pohlaví respondentů

Na vyplnění dotazníku se podílelo celkem 43 respondentů z čehož 23 tvořily ženy (53,5 %) a 20 respondentů byli muži (46,5 %).

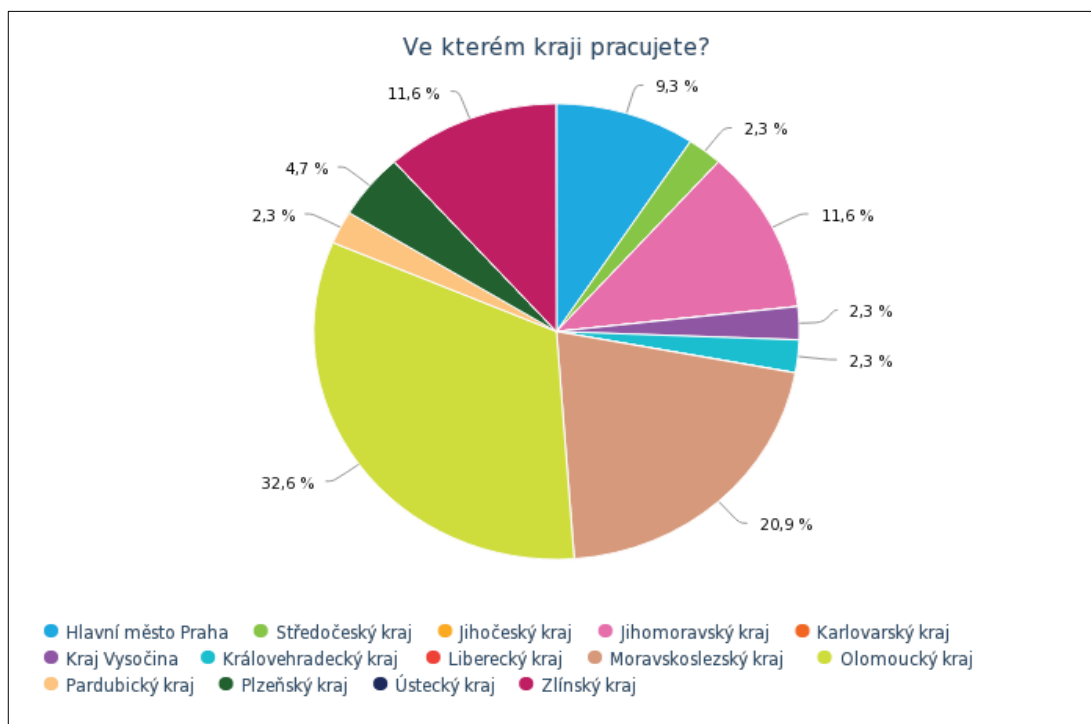
Položka č. 2: Věk

Graf č. 2: Věk respondentů

Nejvyšší počet respondentů (14) byl ve věkové kategorii do 25 let, což tvoří 32,6 %. Ve věku 26-35 let bylo 12 respondentů (27,9 %), stejný počet respondentů (12) bylo ve věku 36-50 let (27,9 %). Věkovou kategorii 51-65 let zastoupili 2 respondenti (4,7 %) a nad 66 let s podílem 7 % byli respondenti 3.

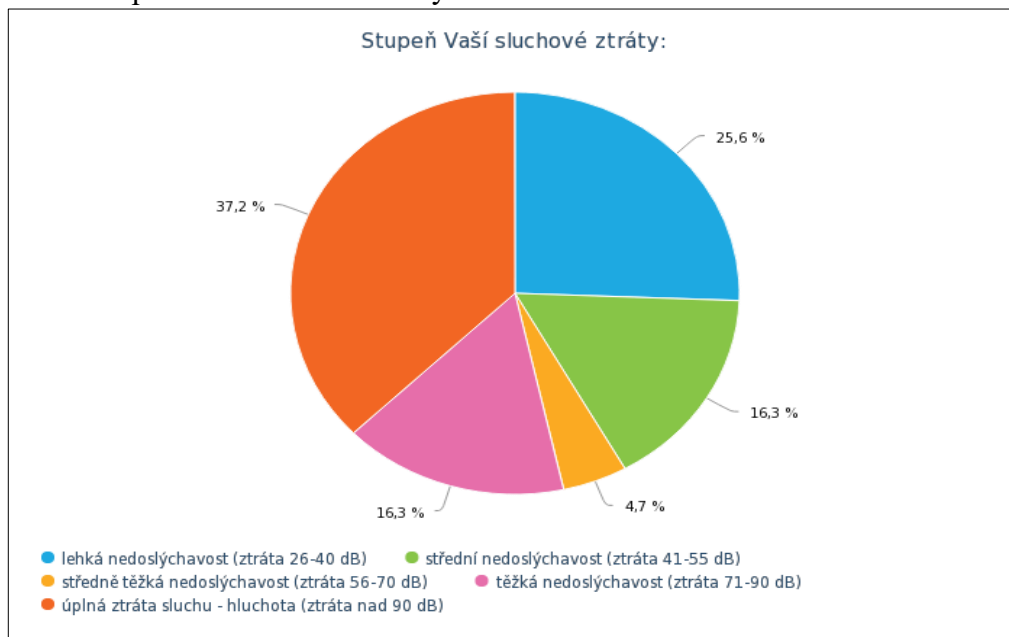
Položka č. 3: Ve kterém kraji pracujete?

Graf č. 3: Místo výkonu práce

Položka č. 3 se věnuje místu výkonu práce respondentů po celé České republice. Největší část tvořili respondenti z Olomouckého kraje s celkovým počtem 14 (32,6 %). Druhé největší zastoupení měl Moravskoslezský kraj s počtem 9 (20,9 %). 5 respondentů (11,6 %) pracuje na území Jihomoravského kraje a stejný počet respondentů pracuje na území Zlínského kraje. V Praze pracují 4 respondenti (9,3 %), Plzeňský kraj zastoupili 2 respondenti (4,7 %), Pardubický 1 (2,3 %), Středočeský 1 (2,3 %), kraj Vysočina 1 (2,3 %) a Královehradecký kraj taktéž 1 (2,3 %).

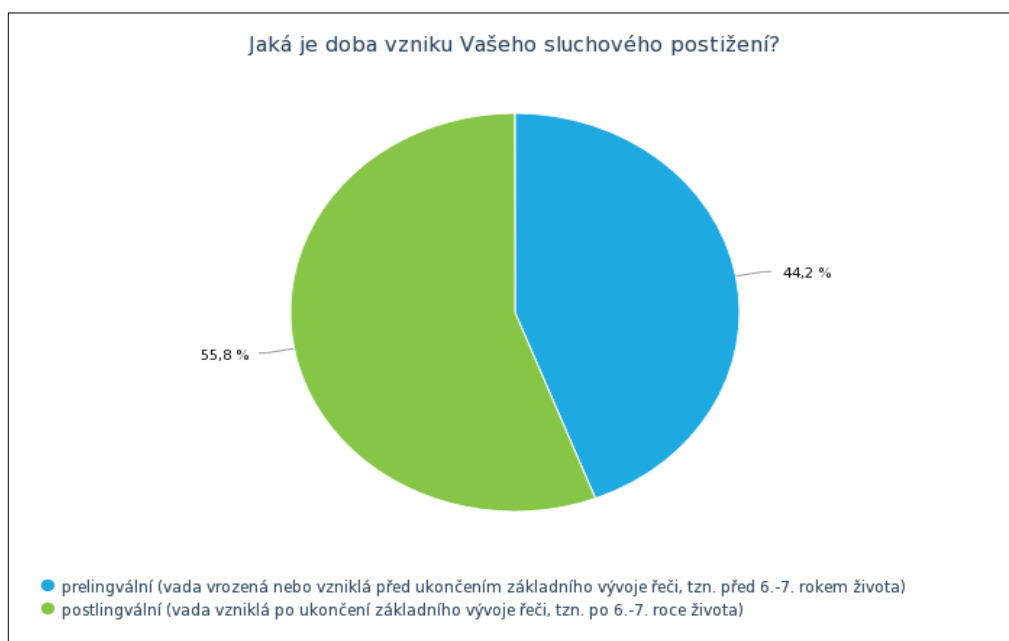
Položka č. 4: Stupeň Vaší sluchové ztráty:

Graf č. 4: Stupeň sluchové ztráty

Z grafu č. 4 vyplývá, že nejvíce respondentů má ztrátu sluchu nad 90 dB, tzn. úplnou ztrátu sluchu. Tuto skupinu tvoří 16 respondentů (37,2 %). Druhou nejpočetnější skupinu respondentů tvoří osoby s lehkou nedoslýchavostí (ztráta 26-40 dB), kterých bylo celkem 11. Střední nedoslýchavost (ztráta 41-55 dB) a taktéž těžkou nedoslýchavost (ztráta 71-90 dB) má 7 respondentů (16,3 %). Osoby se středně těžkou nedoslýchavostí (ztráta 56-70 dB) byly 2 (4,7 %).

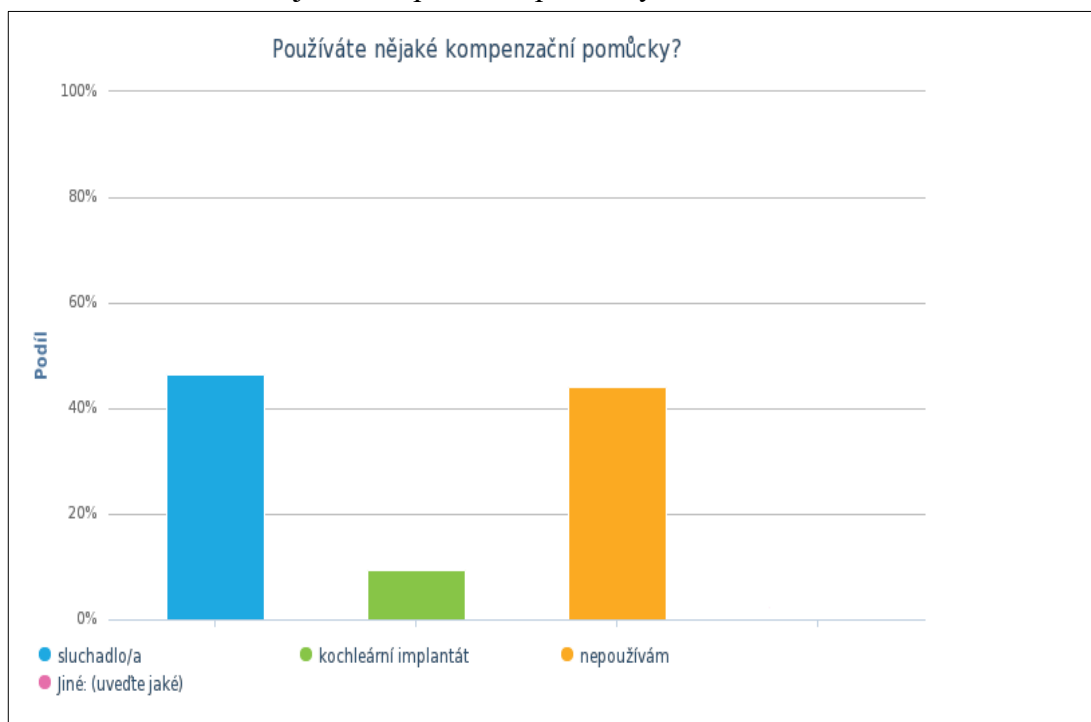
Položka č. 5: Jaká je doba vzniku Vašeho sluchového postižení?

Graf č. 5: Doba vzniku sluchového postižení

Sluchové postižení může vzniknout **prelingválně** (tzn. vada vrozená nebo vzniklá před ukončením základního vývoje řeči) nebo **postlingválně** (vada vzniklá po ukončení základního vývoje řeči). U 55,8 % respondentů vznikla sluchová vada postlingválně (24 osob). U 44,2 % respondentů sluchová vada vznikla prelingválně (19 osob).

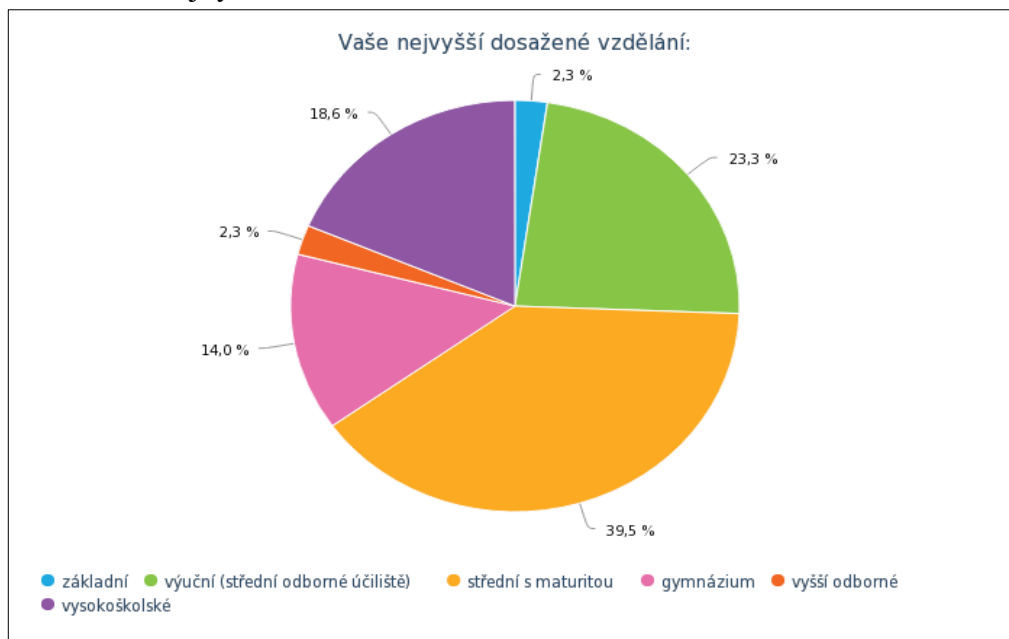
Položka č. 6: Používáte nějaké kompenzační pomůcky?

Graf č. 6: Kompenzační pomůcky

Některé osoby se sluchovým postižením kompenzují svou sluchovou vadu pomocí kompenzačních pomůcek. Mezi tyto pomůcky patří například sluchadlo, které využívá 20 respondentů (46,5 %) nebo kochleární implantát, který mají 4 respondenti (9,3 %). Kompenzační pomůcky nevyužívá 19 respondentů (44,2 %). Žádný z respondentů neuvedl jinou možnost kompenzace.

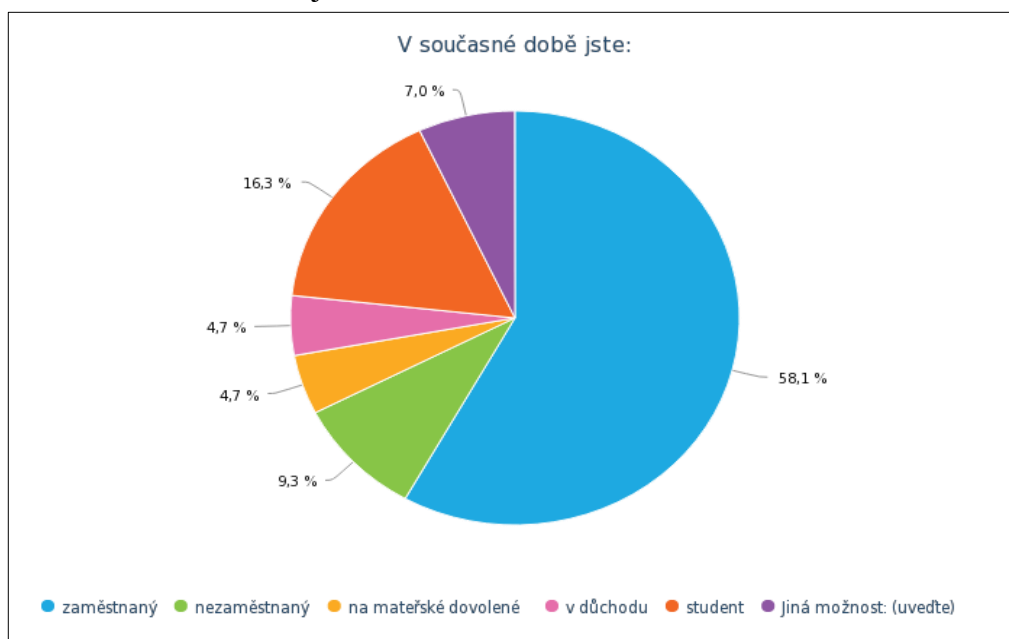
Položka č. 7: Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Graf č. 7: Nejvyšší dosažené vzdělání

Na položku dotazníku zaměřenou na nejvyšší dosažené vzdělání odpovídali respondenti takto: základní vzdělání má pouze 1 z respondentů (2,3 %), výuční (střední odborné učiliště) 10 respondentů (23,3 %), střední vzdělání s maturitou 17 respondentů (39,5 %), gymnázium 6 respondentů (14 %), vyšší odborné vzdělání má pouze 1 z respondentů (2,3 %) a vysokoškolské vzdělání má 8 respondentů (18,6 %).

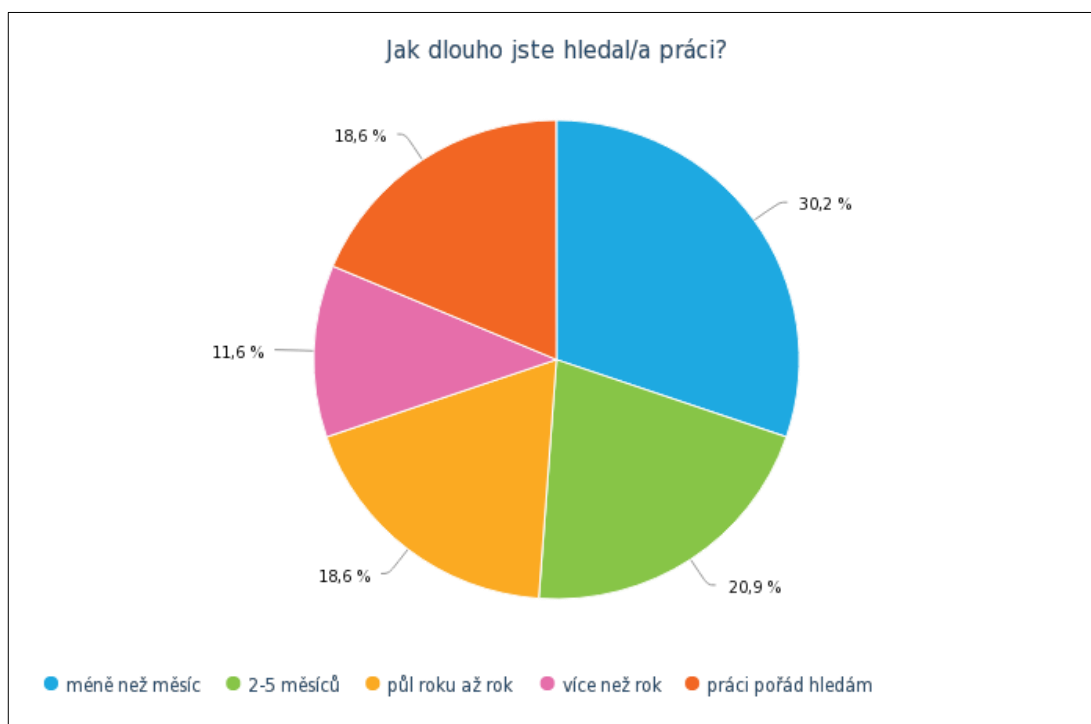
Položka č. 8: V současné době jste:

Graf č. 8: Zaměstnanost

Na základě tohoto grafu můžeme říct, že více než jedna polovina respondentů, přesněji 58,1 % je v současné době zaměstnaná. Jedná se o 25 respondentů. Nezaměstnaní respondenti jsou 4 (9,3 %). Na mateřské dovolené jsou 2 dvě respondentky (4,7 %), v důchodu jsou taktéž 2 respondenti (4,7 %) a studentů 7 respondentů (16,3 %). Jinou možnost uvedli 3 respondenti (7 %), mezi které zmínili: zaměstnání a student, živnostník, brigáda.

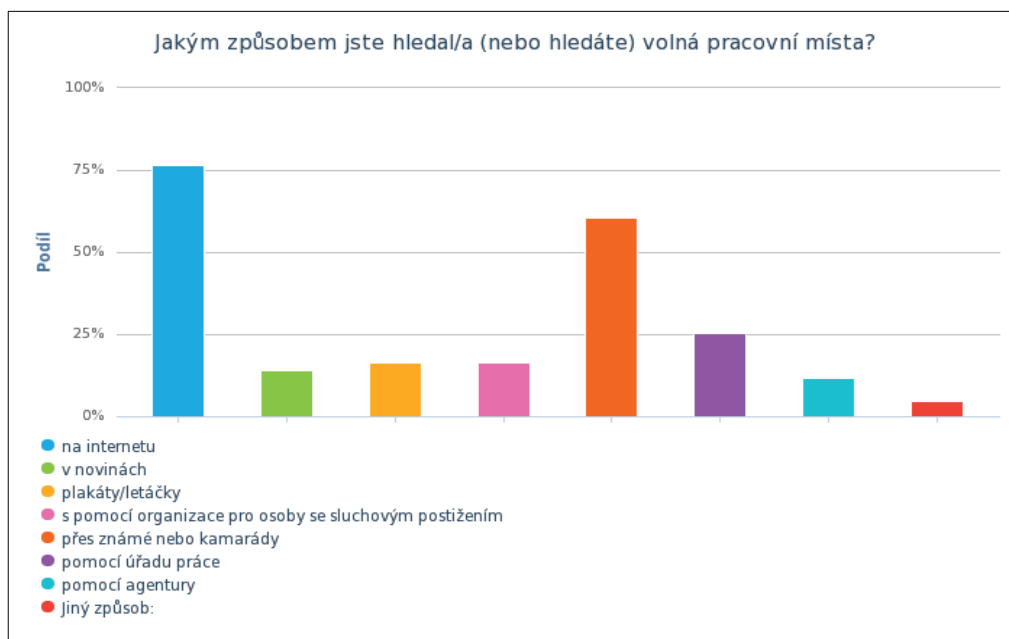
Položka č. 9: Jak dlouho jste hledal/a práci?

Graf č. 9: Doba hledání práce

Najít si práci za méně, než jeden měsíc dokázalo 13 respondentů (30,2 %). Dva až pět měsíců hledalo práci 9 respondentů (20,9 %), půl roku až rok hledalo práci 8 respondentů (18,6 %), více než jeden rok uvedlo 5 respondentů (11,6 %) a respondentů, kteří práci stále hledají je 8 (18,6 %).

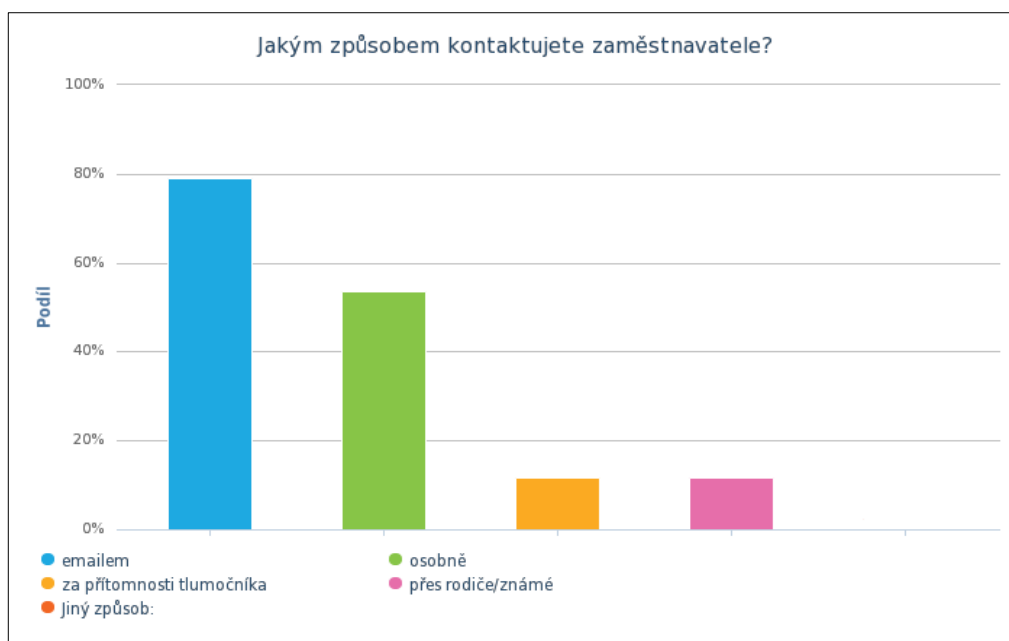
Položka č. 10: Jakým způsobem jste hledal/a (nebo hledáte) volná pracovní místa?

Graf č. 10: Hledání volných pracovních míst

U této položky byl možný výběr více možností. Vyhledávání volných pracovních míst pomocí internetu zvolilo 33 respondentů. Druhou nejčastější volbou bylo doporučení práce od známých nebo kamarádů (uvedlo 26 respondentů). Mezi další způsoby vyhledávání volných pracovních míst uvedli respondenti úřad práce (11), pomocí plakátů/letáků (7), pomocí organizace pro osoby se sluchovým postižením (7), inzerce v novinách (6), pomocí agentury (5) a mezi jiné způsoby jeden z respondentů uvedl „oni si našli mě“.

Položka č. 11: Jakým způsobem kontaktujete zaměstnavatele?

Graf č. 11: Kontaktování zaměstnavatele

V této položce mohli respondenti volit opět více možností. Nejvíce respondentů kontaktuje zaměstnavatele prostřednictvím emailu (34) nebo osobně (23). Tlumočnických služeb při kontaktování zaměstnavatele využívá 5 respondentů a přes rodiče a známé taktéž 5 respondentů. Jiné způsoby kontaktování nebyly uvedeny.

Položka č. 12: Jak náročné je pro Vás hledání práce?

Možnosti odpovědí	Počet responzí	Podíl
1 / 5	10	23,3 %
2 / 5	5	11,6 %
3 / 5	17	39,5 %
4 / 5	5	11,6 %
5 / 5	6	14,0 %

Tabulka č.1: Náročnost hledání práce

U této položky měli respondenti hodnotit náročnost hledání práce na škále od 1-5, přičemž 1/5 znamenala „je to snadné“ a 5/5 znamenalo „je to velmi náročné“.

Položka č. 13: S jakými problémy jste se setkal/a při hledání práce?

Tato položka byla otevřená a respondenti odpovídali následovně:

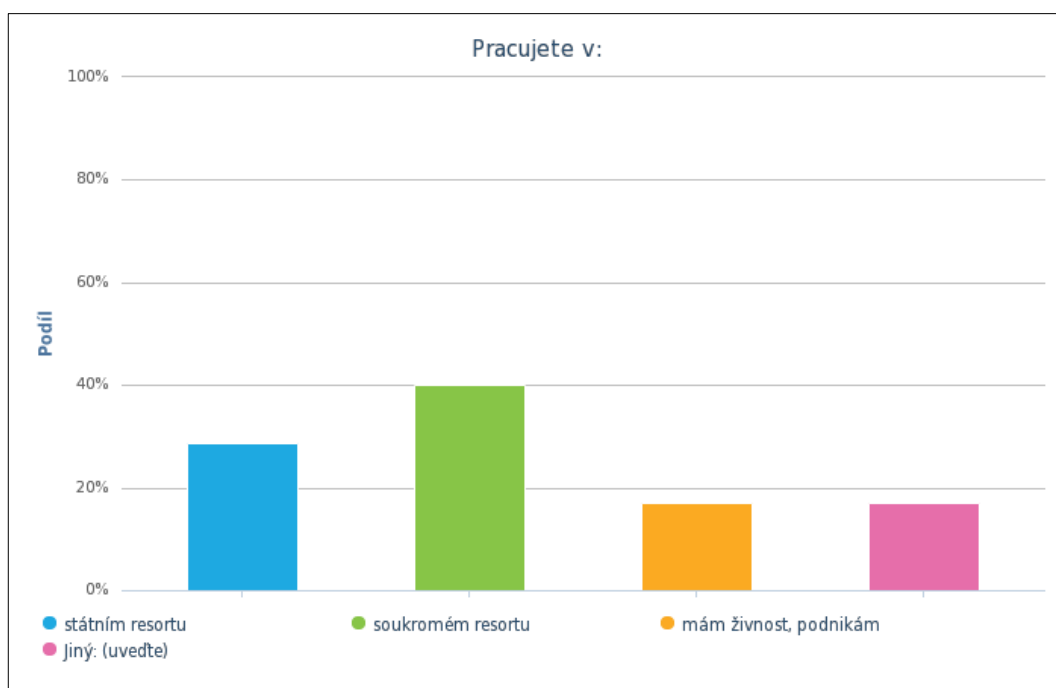
Nesetkala jsem se s problémy kvůli mé sluchové vadě (2x)	Neochota, strach zaměstnavatele, že neví, co se mnou
Hlavní příčiny: byl nepřijat kvůli komunikaci nebo z bezpečnostních důvodů	Problém je neslyšící Nevědomost zaměstnavatele o sluchovém postižení
Věk, překvalifikovanost	Obava zaměstnavatele, že nebudu vnímat
S otázkou, jak moc mne moje indispozice ovlivňuje	Při hledání práce jsem se nesetkala s žádnými problémy
Strach o mé bezpečí při práci	Situace koronavirusu
Kvůli sluchovému postižení žádné	Diskriminace kvůli mému postižení
Diskriminace, obavy ze strany zaměstnavatele	Nesetkal jsem se
Ještě nepracuji, jsem student	Komunikace
Žádné, stačí z hospody dozvědět	Nevím
Neochota ze strany zaměstnavatelů (3x)	Práce v kolektivu, bezpečnost na pracovišti

Komunikační bariéra	Byrokracie
Bez problémů (11x)	Hledají osoby se zkušenosti
Nedostatek zkušeností (2x)	Problém je neslyšící
Neochota ze strany zaměstnavatele, komunikační bariéra – nelze telefonovat, nelze komunikovat s majoritní společností	

Tabulka č.2: Problémy při hledání práce

Jako nejčastější problémy při hledání práce respondenti uváděli komunikační bariéru, strach o bezpečnost na pracovišti a diskriminace či neochota zaměstnavatele. Našli se také respondenti, kteří neměli při hledání práce problémy kvůli svému sluchovému postižení.

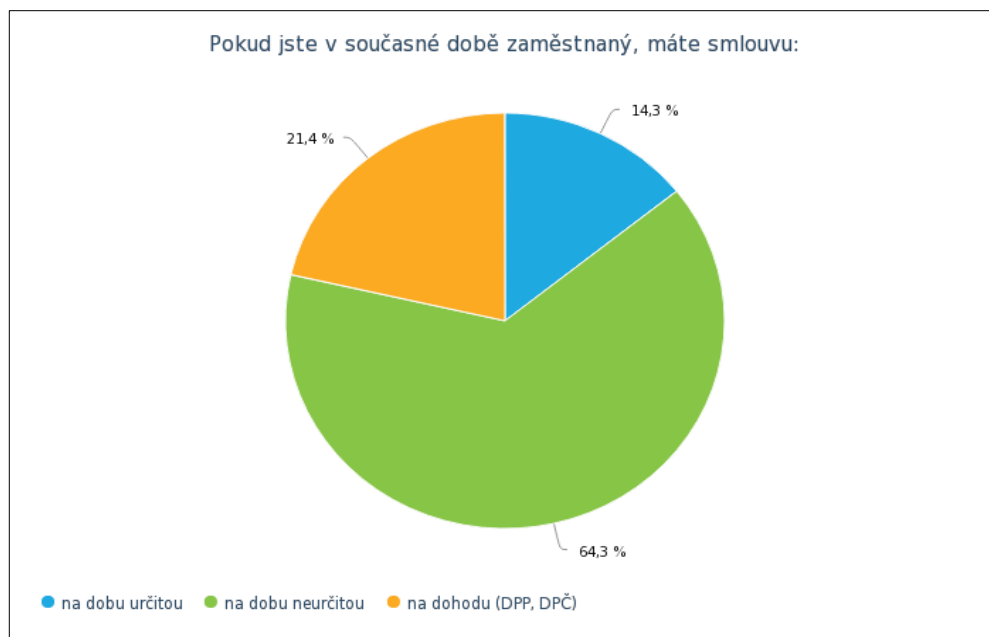
Položka č. 14: Pracujete v:

Graf č. 12: Oblast výkonu zaměstnání

Tuto položku měli možnost přeskočit respondenti, kteří nejsou v současné době zaměstnání. Odpovědělo celkem 36 respondentů, z toho 14 pracuje v soukromém resortu (40 %), 10 ve státním resortu (28,6 %) a podniká nebo má živnost 6 respondentů (17,1 %). Jinou možnost uvedlo 6 respondentů (17,1 %). Z toho 3 pracují v neziskových organizacích, 2 jsou studenti a 1 má brigádu.

Položka č. 15: Pokud jste v současné době zaměstnaný/á, máte smlouvu:

Graf č. 13: Pracovní poměr

Na tuto položku odpovídali pouze respondenti, kteří jsou v současné době zaměstnané. Celkem odpovědělo 28 respondentů, z nichž 18 má smlouvu na dobu neurčitou (64,3 %), na dobu určitou mají smlouvu 4 respondenti (14,3 %) a na dohodu (DPP, DPČ) pracuje 6 respondentů (21,4 %).

Položka č. 16: Kde v současné době pracujete? (V jaké firmě, organizaci,..)

Jedná se opět o otevřenou položku dotazníku, kde respondenti vpisovali své odpovědi. Odpovídali následovně:

Drogerie	Jsem na mateřské dovolené
KFC Haná	V nemocnici
Oblastní unie neslyšících	Sklad
Živnost sám na sebe	OUN Olomouc
Hotel	Úřad
Nemocnice	Fabrika
Zatím Active color ve Valašském Meziříčí	V organizaci neslyšících
Kuchyně (2x)	Zubní laboratoř
Ve skladu	Kavárna
OSVČ	Nepracovala
V nákupních centrech	Tiskárna

Finanční správa	Unie neslyšících
Nepracuji, jsem student	Zatiaľ v žiadnej
Jablko	V Ryzáčku a v OUN
DOZP Jakartovice Deštné, okres Opava	Jsem student
Unie neslyšících Brno	Zdravotní sestra
Neziskový sektor – služby	Autoservis
Roznášková služba	Epava
Hledám práci	Zatím nemám práci
Truhlářství	Mám živnost
Roznos letáků pro obchody	Firma Čalounictví Ladner na Malé Straně 43, Velké Heraltice

Tabulka č.3: Místo výkonu práce

Položka č. 17: Na jaké pozici v současné době pracujete?

Respondenti odpovídali následovně:

Brigádník na vybalování zboží	Security
Skladník (2x)	Zdravotní sestra (2x)
Socan, programátor, servis	Příprava jídlo, lobby, kuchař
Řemeslník	Lektorka
Automechanik	Kurátor
I jako sociální pracovník	Hledám práci
Pomocník	Zubní technik pomocný
Kuchařka	Zatím nemám práci (2x)
Truhlář	IT specialista
Jsem na mateřské dovolené	Tiskař
Administrativní pracovník	Asistentka v školce
Ošetřovatel koní a zvířat, lektor	Nepracuji, jsem student (2x)
Čalouník	Sociální pracovník
Dělník	Uklízečka
Sociální pracovník	Pokojská
Kuchař	Radiolog
Čišnice	Grafička

Programátor	Řidič
Vedoucí organizace, sociální pracovník, administrativní pracovník. Vše na určitém úvazku	Poradce kompenzačních pomůcek a pro nedoslýchavé
Roznášela jsem letáky	

Tabulka č.4: Pracovní pozice

Položka č. 18: Jste spokojený/á se svým platem?

Možnosti odpovědí	Počet responzí	Podíl
1 / 5	3	8,3 %
2 / 5	7	19,4 %
3 / 5	15	41,7 %
4 / 5	9	25 %
5 / 5	2	5,6 %

Tabulka č. 5: Spokojenost s platem

Položka byla směřována na osoby, které jsou v současné době zaměstnané a celkově odpovědělo 36 respondentů. Odpovědi byly určovány na škále od 1 do 5, kdy 1/5 odpovídala odpovědi „nejsem vůbec spokojený/á“ a 5/5 „jsem maximálně spokojený/á“.

Položka č. 19: Váš plat je stejný jako u slyšících kolegů na stejných pozicích?

Graf č. 14: Porovnání platových podmínek

Položka byla opět nepovinná pro osoby, které jsou momentálně nezaměstnané. Respondentů, kteří odpověděli bylo 37. Nadpoloviční většina, tedy 25 respondentů (67,6 %), má stejné platové ohodnocení jako slyšící kolegové na stejných pozicích. Pouze 2 respondenti (5,4 %) mají odlišné platové ohodnocení a zbylých 10 respondentů (27 %) nedokáží určit, zda se platové ohodnocení liší.

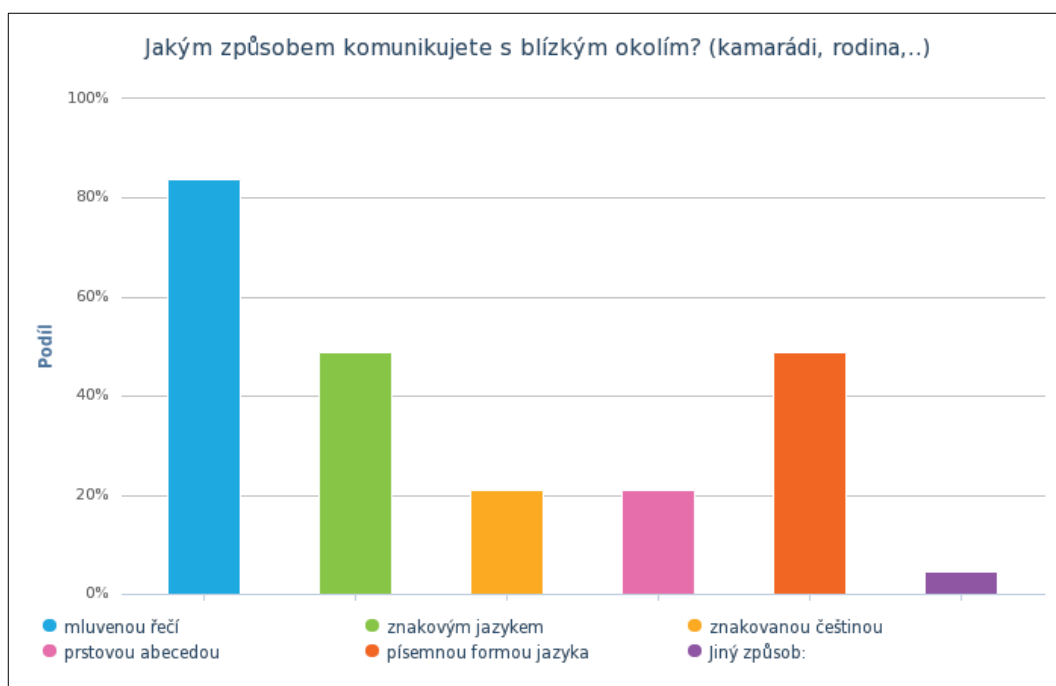
Položka č. 20: Jak jste spokojený/á se svou prací? (případně předchozí práci)

Možnosti odpovědí	Počet responzí	Podíl
1 / 5	1	2,9 %
2 / 5	6	17,1 %
3 / 5	7	20 %
4 / 5	14	40 %
5 / 5	7	20 %

Tabulka č. 6: Spokojenost se zaměstnáním

Počet odpovídajících respondentů bylo 35. Odpovídali opět na škále od 1 do 5, kdy 1/5 odpovídala výroku „nejsem vůbec spokojený/á“ a 5/5 odpovídalo „jsem maximálně spokojený/á“. Z tabulky vyplývá, že většina respondentů je se svým zaměstnáním spokojená.

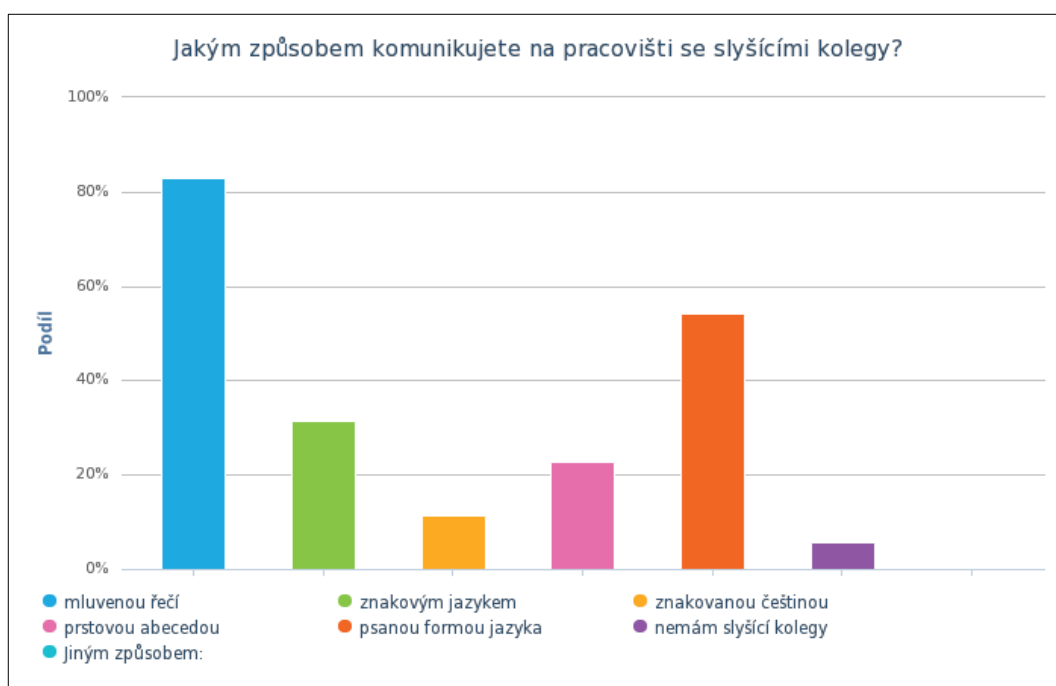
Položka č. 21: Jakým způsobem komunikujete s blízkým okolím? (kamarádi, rodina,..)

Graf č. 15: Komunikace s blízkým okolím

U této položky mohli respondenti vybrat více odpovědí. Nejčastějším komunikačním systémem voleným respondenty při komunikaci s blízkým okolím je mluvená řeč, kterou zvolilo 36 respondentů. Na druhém místě je znakový jazyk a písemná forma jazyka (21 respondentů). Znakovanou češtinu používá 9 respondentů a prstovou abecedu také 9 respondentů. Jiný způsob zvolili 2 respondenti, kteří odpověděli „telefon, chat“ a „slyšící rodiče s ním mluvím“. U těchto respondentů je pravděpodobné nesprávné pochopení otázky.

Položka č. 22: Jakým způsobem komunikujete na pracovišti se slyšícími kolegy?

Graf č. 16: Komunikace na pracovišti

Pro momentálně nezaměstnané respondenty byla tato položka nepovinná. Ostatní respondenti mohli vybírat opět více možností najednou. Nejvíce respondentů na pracovišti komunikuje se slyšícími kolegy mluvenou řečí (29) a psanou formou jazyka (19). Znakovým jazykem komunikuje 11 respondentů, prstovou abecedu využívá 8 respondentů a znakovanou češtinu používají 4 respondenti. Dva respondenti nemají slyšící kolegy.

Položka č. 23: Máte v práci kolegy/spolupracovníky se sluchovým postižením?

Graf č. 17: Spolupracovníci se sluchovým postižením

Poslední položku vyplnilo 35 respondentů, kteří jsou v současné době zaměstnaní. Kolegy se sluchovým postižením má 12 respondentů (34,3 %) a 16 respondentů (45,7 %) se vyskytuje na pracovišti jako jediná osoba se sluchovým postižením. Zbýlých 7 respondentů (20 %) neví, zda se na jejich pracovišti vyskytují další osoby se sluchovým postižením.

4.5 Interpretace výsledků výzkumu

Hlavním cílem tohoto dotazníkového šetření bylo analyzovat problematiku zaměstnávání osob se sluchovým postižením. **Parciálními cíli** bylo určení náročnosti hledání práce, zjištění způsobů vyhledávání volných pracovních míst, druhů vykonávaných povolání a preferované komunikační systémy využívané na pracovišti osobami se sluchovým postižením.

Pro splnění cílů byly vytvořeny čtyři výzkumné otázky, které budou v této podkapitole interpretovány pomocí porovnávání jednotlivých položek dotazníku.:

Výzkumná otázka č.1: Jak náročné je hledání práce pro osoby se sluchovým postižením s vazbou na stupeň jejich sluchového postižení?

Graf s tabulkou č.1: Náročnost hledání práce s vazbou na stupeň sluchového postižení

Stupeň sluchového postižení	Problémy při hledání práce				
Lehká nedoslýchavost	Neochota zaměstnavatele		Otázka, jak moc mne má indispozice ovlivňuje		Nesetkal jsem se s žádnými problémy
Střední nedoslýchavost	Neochota ze strany zaměstnavatele	Byrokracie	Strach zaměstnavatele, že neví, co semnou	Práce v kolektivu, bezpečnost na pracovišti	Kvůli sluchovému postižení žádné
Středně těžká nedoslýchavost	Komunikační bariéra				
Těžká nedoslýchavost	Věk	Situace koronaviru	Nevědomost zaměstnavatele o sluchovém postižení		Bez problémů
Úplná ztráta sluchu – hluchota	Neochota zaměstnavatele	Nedostatek zkušeností	Strach o mé bezpečí při práci	Diskriminace	Komunikace

Tabulka č.7: Problémy při hledání práce u osob s různým stupněm sluchového postižení

Pro zodpovězení této výzkumné otázky byl vytvořen graf s tabulkou č.1, který ukazuje, jak osoby s různým stupněm postižení hodnotí náročnost hledání práce na škále od 1 do 5, přičemž 1 znamená velmi snadné a 5 velmi náročné. Graf s tabulkou byl vytvořen na základě odpovědí respondentů z položky v dotazníku č.4 a č.12. Vytvořena byla také tabulka, která shrnuje konkrétní problémy uváděné respondenty v položce č. 13, opět v závislosti na stupni jejich sluchového postižení z položky č.4. V grafu můžeme vidět, že osoby s **lehkou nedoslýchavostí** celkově hodnotí náročnost hledání práce jako snadné a bez větších problémů. Tito respondenti pak dle tabulky č.4 mezi problémy zařadili pouze neochotu zaměstnavatele a to, že se setkali s otázkou, jak moc je jejich postižení ovlivňuje. U respondentů se **střední nedoslýchavostí** se dle grafu s tabulkou č.1 objevoval spíše neutrální názor, jelikož na škále volily hodnoty 2-4. V tabulce č.4 je uvedeno, že respondenti se střední nedoslýchavostí se setkali s problémy jako je byrokracie, s neochotou zaměstnavatele, se strachem ze strany zaměstnavatele, protože „nevěděli co s ním“ a strach o bezpečnost na pracovišti a práci v kolektivu. Respondenti se **středně těžkou nedoslýchavostí** hodnotili náročnost hledání práce v porovnání s respondenty s lehkou a střední nedoslýchavostí jako náročnější. Problémem byla této skupiny respondentů komunikační bariéra. Respondenti s **těžkou nedoslýchavostí** hodnotili náročnost hledání práce jako snadnou, setkali se pouze s menšími obtížemi jako je nevědomost zaměstnavatele o problematice sluchového postižení, věk a jeden respondent také uvedl problémy v souvislosti s momentální situací s koronavirovou krizí. V této fázi mě výsledky překvapily, protože jsem očekávala spíše rostoucí náročnost hledání zaměstnání u těžších forem sluchového postižení. Nicméně je náročné objektivně zhodnotit tuto problematiku z důvodu nemožnosti ovlivnit složení respondentů, ať už z hlediska počtu respondentů s určitým stupněm sluchového postižení nebo volenou profesí. Výsledky ovlivňuje také to, o jaké pracovní místa se respondenti ucházeli. Pokud si volili například práce, u kterých nenastávají situace, ve kterých by kvůli chybějící sluchové kontrole okolního prostředí mohli přijít k úrazu, bude dle mého názoru zaměstnavatel ochotnější osoby se sluchovým postižením zaměstnat. Stejný princip funguje i s komunikační bariérou, protože ne ve všech povoláních je nutností zvládnutí mluvené formy jazyka. U respondentů s **úplnou ztrátou sluchu** bylo hodnocení velmi různorodé a z grafu s tabulkou č.1 jde vidět, že opět záleží na druhu povolání, o které se daný respondent ucházel. U některých profesí nemusí nastat problémy žádné a u některých může mít dle tabulky č.4 zaměstnavatel obavy o bezpečí osoby se sluchovým postižením nebo o nedostatečnou komunikační kompetenci. Tato skupina respondentů se také setkala s diskriminací, neochotou zaměstnavatele a s problémem kvůli nedostatku zkušeností.

Výzkumná otázka č.2: Jakým způsobem vyhledávají osoby se sluchovým postižením volná pracovní místa?

Odpověď na tuto otázku poskytne položka dotazníku č.10. Z grafu č.10 vyplývá, že nejoblíbenějším způsobem vyhledávání volných pracovních míst je internet. Dle mého názoru je v současné době internet nejefektivnější forma vyhledávání volných pracovních míst, protože poskytuje aktuálnost informací a volný přístup k nim. Jako druhou možnost volili respondenti vyhledávání práce prostřednictvím známých a kamarádů. Dále respondenti využívají ve srovnatelné míře služeb Úřadu práce nebo organizací pro osoby se sluchovým postižením. Hledání práce probíhá také pomocí inzerce v novinách, letáků/plakátů nebo agentur.

Výzkumná otázka č.3: Jaké povolání vykonávají osoby se sluchovým postižením s vazbou na stupeň jejich sluchového postižení?

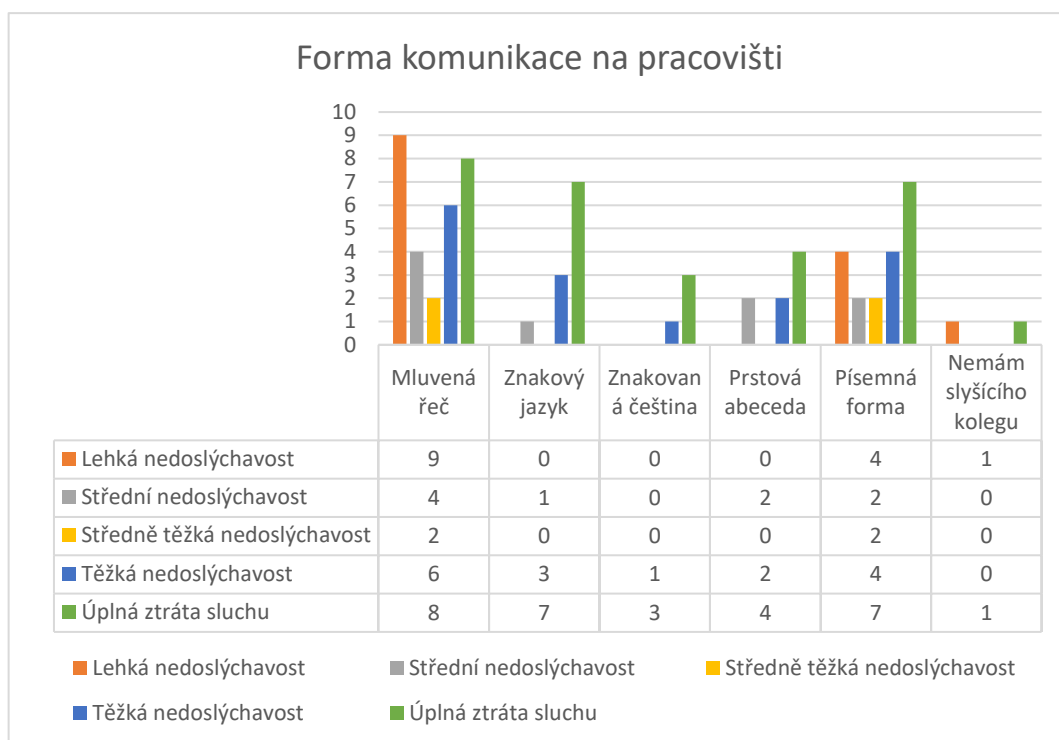
Stupeň sluchového postižení	Možnost kariérního uplatnění				
Lehká nedoslýchavost (ztráta 26-40 dB)	Zdravotní sestra	Security	Programátor	Truhlář	Řidič
	Radiolog	Kurátor	Administrativní pracovník	Vybalování zboží	
Střední nedoslýchavost (ztráta 41-55 dB)	Roznos letáků	Skladník	Sociální pracovník	pokojská	Dělník
Středně těžká nedoslýchavost (ztráta 56-70 dB)	Tiskař				
Těžká nedoslýchavost (ztráta 71-90 dB)	IT specialista	Kuchařka	Pomocník	Poradce kompenzačních pomůcek	Čalouník
	Programátor, servis				
Úplná ztráta sluchohluchota (ztráta nad 90 dB)	Sociální pracovník	Čišnice	Kuchař	Zubní technik pomocný	Grafik
	Vedoucí organizace	Automechanik	Řemeslník	Uklízečka	Lektorka
	Ošetřovatel koní a zvířat, lektor		Skladník	Asistentka ve školce	

Tabulka č.8: Povolání v závislosti na stupni sluchového postižení

Pro zodpovězení této výzkumné otázky byla vytvořena tabulka č.8, která je kombinací položek dotazníku č.4 a otevřené položky dotazníku č.17, kde respondenti vpisovali, na jakých pracovních pozicích pracují. Zúčastnění respondenti s **lehkou nedoslýchavostí** pracují jako zdravotní sestra, pracovník ostrahy (security), programátor, truhlář, řidič, radiolog, kurátor,

administrativní pracovník a brigádník na vybalování zboží. Respondenti **se střední nedoslýchavostí** uvedli, že pracují na pozicích skladník, sociální pracovník, pokojská, dělník a doručovatel letáků. Respondent se **středně těžkou nedoslýchavostí** pracuje jako tiskař. Respondenti s **těžkou nedoslýchavostí** pracují na pozicích IT specialista, kuchařka, pomocník, poradce kompenzačních pomůcek, čalouník a programátor. Respondenti s **úplnou ztrátou sluchu** pracují jako sociální pracovník, číšnice, kuchař, pomocný zubní technik, grafik, vedoucí organizace pro osoby se sluchovým postižením, automechanik, řemeslník, uklízečka, lektor/lektorka kurzu znakového jazyka, ošetřovatel koní a zvířat, skladník a asistentka ve školce.

Výzkumná otázka č.4: Jakým způsobem komunikují osoby s různým stupněm sluchového postižení na pracovišti?

Graf s tabulkou č.2: Forma komunikace na pracovišti

Pro zodpovězení poslední výzkumné otázky byl zpracován graf s tabulkou č.2, který byl vypracován na základě položek z dotazníku č.4 a č.22. Graf s tabulkou zobrazuje preferované formy komunikace na pracovišti u respondentů s různými stupni sluchového postižení.

Jak jsem očekávala, respondenti s **lehkou nedoslýchavostí** využívají pro komunikaci na pracovišti mluvenou řeč a písemnou formu jazyka. Respondenti **se střední nedoslýchavostí** využívají kromě znakované češtiny všechny uvedené formy komunikace. U respondentů **se středně těžkou nedoslýchavostí** převládá na pracovišti komunikace pomocí mluvené řeči a písemná forma jazyka. Respondenti s **těžkou nedoslýchavostí** využívají na pracovišti všech

uvedených forem komunikace, avšak největší zastoupení má taktéž mluvená řeč a písemná forma jazyka. Na třetím místě je u respondentů **s těžkou nedoslýchavostí** komunikace pomocí znakového jazyka. Respondenti s úplnou ztrátou sluchu, využívají (stejně jako respondenti s těžkou nedoslýchavostí) všechny uvedené formy komunikace. Největší zastoupení se skoro stejným počtem zvolených možností má mluvená řeč, znakový jazyk a písemná forma jazyka.

Celkově lze říci, že největší zastoupení při komunikaci osob se sluchovým postižením na pracovišti má mluvená řeč, která byla v tomto dotazníkovém šetření zvolená celkem 29x. Druhým nejvíce využívaným komunikačním systémem na pracovišti je psaná podoba jazyka, kterou respondenti zvolili 19x. Na třetím místě s počtem 11 je znakový jazyk, na čtvrtém prstová abeceda a poslední místo má znakovaná čeština, kterou respondenti zvolili 4x.

4.6 Diskuze

Hlavním cílem mé bakalářské práce bylo analyzovat zaměstnání osob se sluchovým postižením v České republice, k čemuž jsem využila metodu kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření. Parciálními cíli bylo určení náročnosti hledání práce u osob se sluchovým postižením a zjištění, jakých způsobů využívají při hledání volných pracovních míst. Cílem bylo také zjistit, jaké druhy povolání osoby se sluchovým postižením vykonávají a jaké komunikační prostředky využívají ke komunikaci na pracovišti. Pro splnění vytyčených cílů byly položeny čtyři výzkumné otázky, na které jsem hledala odpovědi pomocí analýzy výsledků z dotazníku.

Úkolem první otázky bylo zjistit, jak náročný je proces hledání práce u osob s různým stupněm sluchového postižení. U této otázky jsem očekávala rostoucí náročnost a větší problémy v přímé úměrnosti se zvětšujícím se stupněm sluchové ztráty. Očekávání splnily odpovědi osob s lehkou, střední a středně těžkou nedoslýchavostí, u kterých náročnost rostla v přímé úměrnosti se stupněm sluchové vady. U osob s těžkou nedoslýchavostí se však dle výsledků ukázalo, že náročnost hledání pracovního uplatnění hodnotí jako snadnou, pouze s menšími obtížemi. V této části bych dotazníkové šetření označila za neobjektivní, protože dle mého názoru složitost hledání zaměstnání souvisí se stupněm sluchové vady. U tohoto výzkumu nebylo možné ovlivnit složení respondentů a nalezení vhodného zaměstnání závisí na více faktorech. Mezi tyto faktory patří například dosažené vzdělání, zkušenosti, osobnostní předpoklady každé osoby a v neposlední řadě druh pracovní pozice, o kterou se daná osoba uchází. Domnívám se, že se tohoto dotazníkového šetření účastnily ty osoby s těžkou nedoslýchavostí, které volily zaměstnání vhodné pro osoby se sluchovým postižením, nebo

měly předpoklady, které byly podstatnější než stupeň jejich sluchového postižení. Výsledky dotazníkového šetření u osob s úplnou ztrátou sluchu dopadly podle očekávání a zároveň potvrzují již řečené myšlenky v této diskuzi. U výsledků této skupiny osob se projevila různorodost respondentů ve výše zmíněných oblastech a hodnocení náročnosti práce proběhlo na všech hodnotách škály.

Úkolem druhé otázky bylo zjistit, jakých způsobů vyhledávání volných pracovních míst využívají osoby se sluchovým postižením. Nejčastěji voleným způsobem byl internet a prostřednictvím známých nebo kamarádů. Tento výsledek potvrzuje má očekávání, protože považují internet za nejpoblárnější zdroj informací právě pro jeho aktuálnost a snadnou dostupnost.

Třetí výzkumná otázka zjišťovala, jaké druhy povolání vykonávají osoby se sluchovým postižením s vazbou na stupeň jejich sluchového postižení. Výsledky dotazníkového šetření opět ovlivnilo složení respondentů a nelze jednoznačně říct, zda osoby s lehkou nedoslýchavostí vykonávají náročnější povolání než osoby s těžšími stupni sluchového postižení, protože i u této otázky záleží na mnoha dalších faktorech. Primárním záměrem otázky bylo však zjistit, na jakých pozicích osoby se sluchovým postižením pracují. Tento záměr byl tedy úspěšně splněn a výsledky jsou uvedeny u interpretace třetí výzkumné otázky.

Poslední výzkumná otázka si kladla za cíl zjistit, jaké způsoby komunikace používají osoby se sluchovým postižením na pracovišti. Díky dotazníkovému šetření bylo zjištěno, že nejpoužívanějším komunikačním prostředkem na pracovišti je mluvená řeč a psaná forma jazyka. Mé očekávání bylo tímto potvrzeno, protože pouze malé procento intaktní společnosti ovládá některou specifickou formu komunikace osob se sluchovým postižením. Proto se dle mého názoru musí obě strany komunikačních partnerů na pracovišti určitým způsobem přizpůsobit a podílet se na nalezení vhodného kompromisu.

Z pohledu hodnotící osoby v tomto výzkumu musím polemizovat nad výsledky dotazníkového šetření. Při zpracovávání empirické části této bakalářské práce jsem zaznamenala určité nesrovnalosti mezi odpověďmi některých respondentů, na kterých bylo vidět, že dotazník nevyplňovali s rozvahou a pečlivostí, kterou si dotazník žádal. Tuto hypotézu potvrzuje také krátký čas, který nad dotazníkem někteří respondenti strávili. Z tohoto důvodu je možné nalézt určité nesrovnalosti při vzájemném porovnávání položek dotazníků.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce byla zaměřená na zaměstnávání osob se sluchovým postižením v České republice.

Bakalářská práce je složená ze čtyř částí. Teoretická část je rozdělená do tří kapitol, které se dále dělí na další podkapitoly. Empirická část obsahuje jednu kapitolu, která se také dále dělí do podkapitol.

První kapitola obsahuje vymezení základních pojmů týkajících se problematiky sluchového postižení, kategoriemi osob se sluchovým postižením, klasifikací sluchových poruch a vad a komunikací osob se sluchovým postižením.

Druhá kapitola se zabývala vzděláváním osob se sluchovým postižením. Na začátku byla uvedena legislativa upravující vzdělávání žáků se specifickými potřebami v České republice. Poté byla definována raná péče a vzdělávání v preprimárním, primárním, sekundárním a terciárním stupni.

Třetí kapitola byla věnována samotnému zaměstnávání osob se sluchovým postižením. Kapitola obsahovala uvedení do problematiky, historii zaměstnávání osob se sluchovým postižením, legislativní vymezení, možnosti pracovního uplatnění a organizace poskytující podporu v zaměstnávání osob se sluchovým postižením.

Čtvrtá kapitola představovala kvantitativní výzkum metodou dotazníkového šetření. V úvodní části kapitoly byly vymezeny cíle bakalářské práce a stanoveny výzkumné otázky, které byly po prezentování dotazníkového šetření analyzovány a zodpovězeny. Odpovědi respondentů byly v celé empirické části pro lepší orientaci zpracovány do přehledných grafů a tabulek. Z analýzy vyplynulo, že se osoby se sluchovým postižením setkávají v pracovním procesu s řadou různých problémů a hledání práce pro většinu z nich není vůbec jednoduché. Osoby se sluchovým postižením hledají volná pracovní místa nejčastěji na internetu nebo prostřednictvím známých a kamarádů. Zjištěna byla také různorodost profesí vykonávaných osobami se sluchovým postižením. Osoby se sluchovým postižením komunikují na pracovištích nejčastěji formou mluvené řeči a písemné formy jazyka.

Seznam bibliografických citací

HORÁKOVÁ, Radka, 2012. *Sluchové postižení: úvod do surdopedie*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0084-0.

CHRÁSKA, Miroslav, 2016. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.

KOZÁKOVÁ, Zdeňka, 2010. Podporované zaměstnávání a další suportivní přístupy v oblasti pracovního uplatnění. LUDÍKOVÁ, Libuše. *Specifika edukace žáků se speciálními potřebami s přesahem do sféry pracovního uplatnění*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, s. 122-163. ISBN 978-80-244-2655-6.

KRAHULCOVÁ, Beáta, 2014. *Komunikační systémy sluchově postižených*. 1. vyd. Praha: BEAKRA. ISBN 978-80-903863-2-7.

LANGER, Jiří, 2013. *Úvod do pedagogiky osob se sluchovým postižením*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3745-3.

LANGER, Jiří, 2014. *Student se sluchovým postižením na vysoké škole*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4214-3.

LANGER, Jiří a Eva SOURALOVÁ, 2006. *Surdopedie - Andragogika*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 80-244-1206-3.

LUDÍKOVÁ, Libuše, 2010. *Specifika edukace žáků se speciálními potřebami s přesahem do sféry pracovního uplatnění*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-2655-6.

MICHALÍK, Jan a Martin ŠKUREK, 2014. *Právní úprava studia studentů se specifickými potřebami na UP v Olomouci*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4467-3.

POTMĚŠIL, Miloň, 2003. *Čtení k surdopedii*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-0766-3.

SKÁKALOVÁ, Tereza, 2016. *Sluchová vada a její sociální dopady v dospělém věku*. Vydání první. Hradec Králové: Gaudeamus. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-628-5.

SLOWÍK, Josef, 2007. *Speciální pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1733-3.

SOURALOVÁ, Eva, 2005b. *Surdopedie I: studijní opora pro kombinované studium*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-1007-9.

SOURALOVÁ, Eva, 2005c. *Surdopedie II: studijní opora pro kombinované studium*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-1008-7.

SOURALOVÁ, Eva a Jiří LANGER, 2005a. *Surdopedie: studijní opora pro kombinované studium*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 80-244-1084-2.

STRNADOVÁ, Věra, 2001. *Hádej, co říkám, aneb, Odezírání je nejisté umění*. 2., dopl. vyd. Praha: ASNEP, 186 s. ISBN 80-903035-0-1.

Legislativa

Zákon č. 423/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob (úplné znění zákona č. 155/1998 Sb., o znakové řeči a o změně dalších zákonů, jak vyplývá ze změn provedených zákonem č. 384/2008 Sb.)

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů

Listina základních práv a svobod

Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných

Seznam elektronických zdrojů

Zákony pro lidi [online]. [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/>

Centrum pro dětský sluch Tamtam, o. p. s.: Raná péče [online]. [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.tamtam.cz/co-delame/rana-pece/>

Vláda České republiky: Vládní výbor pro osoby se zdravotním postižením [online]. [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/vvozp/uvod-vvozp-17734/>

Asociace poskytovatelů služeb studentům se specifickými potřebami na vysokých školách: Vysokoškolská servisní centra [online]. [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.ap3sp.cz/workgroups.php?workgroup=33>

Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky: Listina základních práv a svobod [online]. [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

Tichý svět [online]. [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.tichyvet.cz/>

Česká unie neslyšících, z.ú. [online]. [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.cun.cz/cs/>

Oblastní unie neslyšících Olomouc [online]. [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <http://www.ounol.cz/>

Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR, z.s. [online]. [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.snnrcr.cz/>

Českomoravská jednota neslyšících [online]. [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.cmjn.cz/>

Unie neslyšících Brno [online]. [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.unienneslysicichbrno.cz/>

Seznam grafů

Graf č.1: Pohlaví respondentů

Graf č.2: Věk respondentů

Graf č.3: Místo výkonu práce

Graf č.4: Stupeň sluchové ztráty

Graf č.5: Doba vzniku sluchového postižení

Graf č.6: Kompenzační pomůcky

Graf č.7: Nejvyšší dosažené vzdělání

Graf č.8: Zaměstnanost

Graf č.9: Doba hledání práce

Graf č.10: Hledání volných pracovních míst

Graf č.11: Kontaktování zaměstnavatele

Graf č.12: Oblast výkonu zaměstnání

Graf č.13: Pracovní poměr

Graf č.14: Porovnání platových podmínek

Graf č.15: Komunikace s blízkým okolím

Graf č.16: Komunikace na pracovišti

Graf č.17: Spolupracovníci se sluchovým postižením

Seznam tabulek

Tabulka č.1: Náročnost hledání práce

Tabulka č.2: Problémy při hledání práce

Tabulka č.3: Místo výkonu práce

Tabulka č.4: Pracovní pozice

Tabulka č.5: Spokojenost s platem

Tabulka č.6: Spokojenost se zaměstnáním

Tabulka č.7: Problémy při hledání práce u osob s různým stupněm sluchového postižení

Tabulka č.8: Povolání v závislosti na stupni sluchového postižení

Graf s tabulkou č.1: Náročnost hledání práce s vazbou na stupeň sluchového postižení

Graf s tabulkou č.2: Formy komunikace na pracovišti

Seznam příloh

Příloha č.1: Dotazník

Příloha č.1: Dotazník

Zaměstnávání osob se sluchovým postižením

Dobrý den,

mé jméno je Jana Pietraszková a jsem studentkou Univerzity Palackého v Olomouci, konkrétně obor Speciální pedagogika - andragogika. Provádím výzkum na téma Zaměstnávání osob se sluchovým postižením, který mi pomůže s dokončením mé bakalářské práce. Pro získání potřebných informací jsem vytvořila tento dotazník, který je zcela anonymní. Tímto bych Vás chtěla požádat o jeho vyplnění, čímž mi velmi pomůžete. Předem děkuji za pomoc.

S přáním krásného dne,

Jana Pietraszková

1. Pohlaví:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- muž
- žena

2. Věk:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- do 25
- 26-35
- 36-50
- 51-65
- nad 66

3. Ve kterém kraji pracujete?

Nápověda k otázce: *Pokud jste nezaměstnaný/á, vyberte kraj, ve kterém bydlíte.*

- Hlavní město Praha
- Středočeský kraj
- Jihočeský kraj
- Jihomoravský kraj
- Karlovarský kraj
- Kraj Vysočina
- Královehradecký kraj
- Liberecký kraj
- Moravskoslezský kraj
- Olomoucký kraj
- Pardubický kraj
- Plzeňský kraj

- Ústecký kraj
- Zlínský kraj

4. Stupeň Vaší sluchové ztráty:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- lehká nedoslýchavost (ztráta 26-40 dB)
- střední nedoslýchavost (ztráta 41-55 dB)
- středně těžká nedoslýchavost (ztráta 56-70 dB)
- těžká nedoslýchavost (ztráta 71-90 dB)
- úplná ztráta sluchu - hluchota (ztráta nad 90 dB)

5. Jaká je doba vzniku Vašeho sluchového postižení?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- prelingvální (vada vrozená nebo vzniklá před ukončením základního vývoje řeči, tzn. před 6.-7. rokem života)
- postlingvální (vada vzniklá po ukončení základního vývoje řeči, tzn. po 6.-7. roce života)

6. Používáte nějaké kompenzační pomůcky?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- sluchadlo/a
- kochleární implantát
- nepoužívám
- Jiné: (uveďte jaké)

7. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- základní
- výuční (střední odborné učiliště)
- střední s maturitou
- gymnázium
- vyšší odborné
- vysokoškolské

8. V současné době jste:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- zaměstnaný
- nezaměstnaný
- na mateřské dovolené
- v důchodu
- student
- Jiná možnost: (uveďte)

9. Jak dlouho jste hledal/a práci?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- méně než měsíc
- 2-5 měsíců
- půl roku až rok
- více než rok
- práci pořád hledám

10. Jakým způsobem jste hledal/a (nebo hledáte) volná pracovní místa?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- na internetu
- v novinách
- plakáty/letáčky
- s pomocí organizace pro osoby se sluchovým postižením
- přes známé nebo kamarády
- pomocí úřadu práce
- pomocí agentury
- Jiný způsob:

11. Jakým způsobem kontaktujete zaměstnavatele?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- emailem
- osobně
- za přítomnosti tlumočnicka
- přes rodiče/známé
- Jiný způsob:

12. Jak náročné je pro Vás hledání práce?

Nápověda k otázce: *1 hvězda - je to snadné, 5 hvězd - je to hodně náročné*

☆☆☆☆☆ / 5

13. S jakými problémy jste se setkal/a při hledání práce?

Nápověda k otázce: *Např. diskriminace kvůli sluchovému postižení, neochota ze strany zaměstnavatele,...*

14. Pracujete v:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí. (Pokud jste nezaměstnaný, přeskočte tuto otázku.)*

- státním resortu
 soukromém resortu
 mám živnost, podnikám

Jiný: (uveďte)

15. Pokud jste v současné době zaměstnaný, máte smlouvu:

Nápověda k otázce: *Pokud jste nezaměstnaný, přeskočte tuto otázku.*

- na dobu určitou
 na dobu neurčitou
 na dohodu (DPP, DPČ)

16. Kde v současné době pracujete? (V jaké firmě, organizaci,..)

17. Na jaké pozici v současné době pracujete?

Nápověda k otázce: *Např. kuchař, lektor, sociální pracovník,...*

18. Jak jste spokojený/á se svým platem?

Nápověda k otázce: *1 hvězda - nejsem vůbec spokojený/á, 5 hvězd - jsem maximálně spokojený/á (Pokud jste nezaměstnaný, přeskočte tuto otázku)*

☆☆☆☆☆ / 5

19. Váš plat je stejný jako u slyšících kolegů na stejných pozicích?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď (pokud jste nezaměstnaný/á, přeskočte)*

- ano
- ne
- nevím

20. Jak jste spokojený/á se svou prací? (případně předchozí prací)

Nápověda k otázce: *1 hvězda - nejsem vůbec spokojený/á, 5 hvězd - jsem maximálně spokojený/á (Pokud jste nezaměstnaný, přeskočte tuto otázku)*

☆☆☆☆☆ / 5

21. Jakým způsobem komunikujete s blízkým okolím? (kamarádi, rodina,..)

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- mluvenou řečí
- znakovým jazykem
- znakovanou češtinou
- prstovou abecedou
- písemnou formou jazyka
- Jiný způsob:

22. Jakým způsobem komunikujete na pracovišti se slyšícími kolegy?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí (pokud jste nezaměstnaný/á, přeskočte)*

- mluvenou řečí
- znakovým jazykem
- znakovanou češtinou
- prstovou abecedou
- psanou formou jazyka
- nemám slyšící kolegy
- Jiným způsobem:

23. Máte v práci kolegy/spolupracovníky se sluchovým postižením?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď (pokud jste nezaměstnaný/á, přeskočte)*

- ano, mám
- ne, na pracovišti jsem jediná osoba se sluchovým postižením
- nevím

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Jana Pietraszková
Katedra nebo ústav:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	Mgr. BcA. Pavel Kučera, Ph.D.
Rok obhajoby:	2020

Název závěrečné práce:	Zaměstnávání osob se sluchovým postižením v České republice
Název závěrečné práce v angličtině:	Employment of People with Hearing Impairment in the Czech republic
Anotace závěrečné práce:	<p>Bakalářská práce je zaměřená na zaměstnávání osob se sluchovým postižením v České republice. Práce je rozdělená do čtyř kapitol, z toho jsou první tři kapitoly věnované teoretické části a poslední kapitola představuje empirickou část.</p> <p>Teoretická část je zaměřená na problematiku sluchového postižení, obor surdopedie, klasifikaci a komunikaci osob se sluchovým postižením. Dále obsahuje kapitoly o vzdělávání a zaměstnávání osob se sluchovým postižením. V empirické části jsou představeny výsledky kvantitativního výzkumu, který proběhl formou dotazníkového šetření.</p>
Klíčová slova:	osoby se sluchovým postižením, zaměstnávání, surdopedie, zaměstnávání osob se sluchovým postižením, sluchové postižení
Anotace v angličtině	<p>The bachelor thesis deals with the topic of employment of people with hearing impairment in the Czech republic. The bachelor thesis is divided into four chapters. The first three chapters form the theoretical part and the last chapter represents the empirical part.</p> <p>The theoretical part is focused on the problems of hearing impairment, the field of special education of people with hearing</p>

	impairment, classification and communication of people with hearing impairment. The next two parts deal with education and employment of people with hearing impairment. The empirical part presents the results of quantitative research, done by means of a questionnaire survey.
Klíčová slova v angličtině	people with hearing impairment, employment, special education of people with hearing impairment, employment of people with hearing impairment, hearing impairment
Přílohy vázané v práci:	Příloha č.1: Dotazník
Rozsah práce:	57 stran
Jazyk práce:	Český